ที่ระลึก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ของ

พระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปากแพรก ต. ปากแพรก

อ. ปากพนัง จ. นครศรีธรรมราช

ณ วันที่ ๒๐,๒๑,๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐

294.308
ท539พ

7463

[illegible]

เลขหมู่ 294.308
ก 539 พ
เลขทะเบียน 003630

คำนำ

เราได้ขอคำสัมโมทนียกถา ของพระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัตน อธิบดีสงฆ์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งท่านก็ได้กรุณาจัดให้ตามความประสงค์ เรารู้สึกว่าเป็นเกียรติและเป็นพระคุณอย่างสูง

คติพจน์

พระครูสุกกธรรมวโรภาส อดีตเจ้าอาวาสวัดปากแพรก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นสมณะผู้เคารพพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทางคณะสงฆ์และรัฐบาลจึงขอพระราชทานสมณศักดิ์มีพระราชทินนามชื่อนั้น มีคำว่า "สุกกธรรม" เป็นลักษณบอกว่าเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย อันสุกกธรรมนั้นแปลว่า "ธรรมขาว" คือไม่ดำแต่สะอาด ท่านกำหนดข้อธรรม ๒ อย่าง คือ

หิริ ความละอายต่อใจไม่กล้าทำชั่ว

โอตตปฺป ความเกรงกลัวต่อผลแห่งความชั่ว ไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ฉะนั้นใครผู้ใดต้องการให้ กาย วาจา ใจ ของตนสะอาด จงพยายามฝึกนิสสัยของตนให้หนักแน่นในธรรม ๒ ข้อนั้น จงจำไว้ว่า

"ศีลมีในที่ใด หิริโอตตปฺป ก็มีในที่นั้น
หิริโอตตปฺป มีในที่ใด ศีลก็มีในที่นั้น"

สมเด็จพระวันรัตน

วัดพระเชตุพน
๑ มิถุนายน ๒๕๑๐

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ ของพระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว) อดีตเจ้าอาวาสวัดปากแพรก และอดีตเจ้าคณะตำบลปากแพรก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ณ วันอังคาร พุธ ศุกร์ ที่ ๒๐,๒๑,๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๐ ที่จะถึงนี้ คณะกรรมการจัดงานมีมติเป็นเอกฉันท์กันว่าควรจะจัดงานให้สมเกียรติคุณของท่านจนสุดความสามารถ ทั้งนี้เพราะท่านมีศิษยานุศิษย์มากประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ท่านมีคุณความดีพิเศษที่มีอยู่ในตัวของท่านเอง และมีต่อปวงชนทั่วไปอย่างมากมายอีกด้วย พอที่จะได้ช่วยกันคนละไม้คนละมือ ให้งานนี้สำเร็จลงได้โดยความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่เชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่า คงมีสิ่ง เป็นข้อขาดตกบกพร่อง เนื่องด้วยงานใหญ่ ๆ ย่อมมีเป็นธรรมดา คณะกรรมการดังกล่าวมีความหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับอภัยเป็นอย่างยิ่งจากทุกท่านทั่วหน้ากัน

อนึ่ง ในงานนี้ คณะกรรมการได้จัดสิ่งของไว้ต้อนรับท่านมากอย่าง อาทิ เช่น รูปพ่อท่านขาวซึ่งผู้ที่เคารพนับถือพ่อท่านควรรับ หรือควรหาเอาไว้บูชา เพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่มีเวรไม่มีภัยกับใคร ๆ เพราะท่านสอนให้เรามีความเมตตากรุณาต่อกันให้เป็นคนรักลูก รักตัว รักครอบครัว รักเพื่อนบ้าน เอารูปท่านไป

ไว้สอนใจเราเอง ไม่เสียหายอะไรมีทั้งชนิดปั๊มเป็นองค์และชนิดเหรียญ ทำด้วยโลหะอย่างดีรูปนี้เราทำขึ้นเป็นครั้งที่สอง หลังจากท่านมรณภาพไปแล้ว แต่ก็ได้พยายามทำให้ถูกต้องตามวิธีของท่านทุกอย่าง รุ่นแรกทีเดียวท่านทำขึ้นเอง และแจกเองปรากฏว่าแจกหมดไปแล้วด้วย และหามิได้อีก ความดีในเรื่องความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของท่านเป็นมาอย่างไร เราจะไม่ขอพูดถึง แต่อยากจะขอบอกสักนิดว่า ในวันท่านจะมรณภาพเพียงไม่กี่วินาที ปรากฏว่ามีพระอาทิตย์ขึ้นถึง ๒ ดวง แล้วเลือนหายไป พร้อมกับการดับชีวิตสังขารของท่าน เรื่องนี้มีคนเห็นกันแทบทั้งบ้าน และจะเป็นด้วยเหตุอัศจรรย์เป็นประการใดก็ไม่มีใครสามารถอาจทราบได้

นอกจากนี้ เราได้จัดพิมพ์หนังสือประเภทธรรมะ ไว้แจกเป็นอนุสรณ์ของงาน และเป็นการส่งเสริมสติปัญญาให้แก่ประชาชน ท่านผู้ใดที่จะตั้งตนเป็นคนดีของบ้านเมืองควรอ่านหนังสือประเภทธรรมะให้มาก ๆ เพราะธรรมะจะทำให้เราเป็นคนรักสงบ มีใจคอเยือกเย็นมีความเพียร มีความอดทนและมีสติปัญญาดี เป็นคนที่เรียกว่า โลกต้องการอยู่ตลอดเวลา หนังสือที่พิมพ์แจกในงานนี้ กับบทความของท่านเจ้าคุณปัญญานันทะ เรื่องพิธีงานศพของชาวพุทธ เป็นการแนะแนวชีวิตอีกแนวหนึ่ง ซึ่งทุกคนควรอ่านเป็นอย่างยิ่ง และเรื่องวิธีสมาทานกัมมัฏฐาน ของเจ้าคุณราชสิทธิมุนี อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดมหาธาตุ พระนคร เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เบื้องต้นสำหรับผู้ประสงค์จะปฏิบัติธรรมะ ตามแนวทางของพระมหา

โคตมะ และกับคำให้สัมภาสของฝรั่งหนุ่ม ซึ่งได้ออกอากาศทางสถานีวิทยุยานเกราะ เป็นชาวเยอรมันตะวันตก อายุ ๒๓ ปี ได้เดินทางมาประเทศไทย เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนามาอยู่ได้ประมาณปีเศษแล้ว และขณะนี้บวชเป็นสามเณร อยู่ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นับว่าเป็นคำให้สัมภาษณ์น่าสนใจมากทีเดียว คณะกรรมการรู้สึกเป็นพระคุณอย่างสูง ต่อท่านผู้เป็นเจ้าของเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งอนุญาตให้พิมพ์แจกได้ตามความประสงค์ จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ที่นี้ อีกเรื่องหนึ่ง ที่คณะกรรมการจะขอพูดไว้ในที่นี้อีกครั้งว่า เกี่ยวกับประวัติย่อ ของพระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว) รู้สึกว่าเราเรียบเรียงย่อเอามาก และเชื่อมั่นว่า มีข้อเท็จจริงตกหล่นอยู่มิใช่น้อยเลย เป็นสิ่งที่สุดวิสัยจริง ๆ เนื่องจากท่านเป็นพระผู้เฒ่าอายุถึง ๘๗ ปี เพื่อน ๆ รุ่นราวคราวเดียวกันได้ตายไปเสียหมดแล้ว เลยไม่รู้จะถามใคร ผู้ที่ยังอยู่ข้างหลังจำกันได้บ้าง จำกันไม่ได้บ้าง ไม่รู้จะทำอย่างไรดี เราจึงขอเรียบเรียงไว้ เพื่อท่านผู้อ่านจะได้ทราบไว้บ้างเท่านั้นเอง

ในที่สุดนี้ เราคณะกรรมการจัดงาน ขอตั้งจิตอธิษฐานด้วยความบริสุทธิ์ใจอ้างเอาบุญกุศลที่คณะกรรมการ และคณะศิษยานุศิษย์ ญาติมิตร ตลอดถึงท่านที่เคารพนับถือ ในท่านพระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว) ที่ได้กระทำบำเพ็ญแล้วในคราวครั้งนี้ จงตามอภิบาลรักษาท่าน ถ้ามาดแม้นดวงวิญญาณของท่านไป

สถิตย์อยู่ ณ สถานแห่งหนตำบลใด ได้โปรดรับทราบและอนุโมทนา เพื่อให้สำเร็จอิฏฐวิบูรณ์มนูญผลในสัมปรายิกภพ จงทุก ๆ ประการ ฯ และขอขอบพระคุณต่อท่านพระเถรานุเถระ ขอขอบคุณเพื่อนภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดถึงท่านสาธุชนทั้งหลายที่เคารพนับถือได้มาร่วมบุญกุศลยังความอบอุ่นให้แก่งานจนให้การจัดงานครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดีทุก ๆ ประการเทอญ ฯ

คณะกรรมการจัดงาน

พระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว)

ชาตะ ๑๖ กันยายน ๒๔๒๒

มรณะ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๐๙

ประวัติย่อ

ของพระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว)

อดีตเจ้าอาวาสวัดปากแพรก และอดีตเจ้าคณะตำบลปากแพรก

อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พระครูสุกกธรรมวโรภาส นามเดิมชื่อ ขาว นามสกุล ล่องทอง เกิดเมื่อวันจันทร์ ที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๒ ตรงกับขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะเส็ง ณ บ้านปากแพรก ตำบลปากแพรก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช บิดาชื่อ นายล่อง ล่องทอง มารดาชื่อ นางทองนาค ล่องทอง มีพี่น้องเกิดร่วมท้องเดียวกัน ๘ คน ท่านพระครูสุกกธรรมวโรภาสเป็นคนที่ ๓ ทุกคนได้ถึงแก่กรรมไปหมดแล้ว ยังเหลือแต่ท่านเป็นคนสุดท้าย

ชีวิตในเยาว์วัย

เมื่อเยาว์วัย บิดามารดา พี่ ป้า น้า อา มีความรักเป็นอันมาก เพราะปรากฏว่าเนื้อตัวขาวอวบอ้วนน่ารักน่าเอ็นดู เป็นที่ยินดีของผู้ได้ดูได้เห็น พ่อแม่เลี้ยงดูให้ความอบอุ่นมาเป็นอย่างดี จนเติบหนากล้าแข็งขึ้นโดยลำดับ เป็นเด็กที่ว่านอนสอนพ่ง ไม่ดื้อดึงต่อพ่อแม่ เลี้ยงง่าย ไม่ขี้เจ็บขี้ไข้ มีสติปัญญา รักสงบ เห็นจะเป็นที่ใจรัก

สงบนี้เอง เมื่อท่านได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาแล้ว ทรงเพศแห่งความเป็นนักบวชมาได้จนตราบเท่าสิ้นชีวิต

ชีวิตกับการศึกษา

การศึกษาเล่าเรียน เมื่อมีอายุพอควรแก่การศึกษาเล่าเรียนได้แล้ว พ่อแม่ก็หาทางให้การเล่าเรียน เยี่ยงพ่อแม่ที่ดีของเด็กทั้งหลาย เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนเหมือนอย่างทุกวันนี้ แต่ต้องอาศัยวัดวาอารามเป็นที่เล่าเรียน ได้พระสงฆ์เป็นครูผู้ฝึกสอน เราเรียกกันในสมัยนี้ว่า โรงเรียนวัด เรียกหนังสือที่อ่านได้ว่า หนังสือวัด ดังนั้น พ่อแม่จึงนำไปฝากไว้กับท่านอาจารย์เสน เจ้าอาวาสวัดคงคาวดี (วัดกลางบางตะพงค์) อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ท่านเป็นเด็กที่เอาใจใส่ต่อการเล่าเรียนดี ประกอบด้วยมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความเพียร มีความอดทน เริ่มต้นด้วยการเรียน นะโม กอข้อ สิทธข้อ ทายยอ หมยอ เป็นต้น เรียนไปจนจบ ทั้งที่เป็นภาษาขอมและภาษาไทย อาจารย์สอนให้จนจำได้หมด แล้วเริ่มเรียนหนังสือประเภทอื่นๆ ตามที่อาจารย์บอกให้เรียน ในที่สุดก็อ่านออกเขียนได้เยี่ยงคนทั้งหลาย เหตุที่ท่านเป็นเด็กที่เฉลียวฉลาดต่อการเล่าเรียน แล้วสำเร็จลงในเวลาอันสั้น จึงเป็นการเพิ่มความรักความเอ็นดูให้กับพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ พี่ ป้า น้า อา มากยิ่งขึ้น เมื่อได้เล่าเรียนเขียนอ่านจนเจนจบตามหลักสูตรในสมัยนั้นแล้ว พ่อแม่ก็ขอรับกลับไปอยู่บ้านตามเดิม

ชีวิตกับการงานตอนเป็นคฤหัสถ์

การงานตอนเป็นคฤหัสถ์ ขณะที่มาอยู่กับพ่อแม่ทางบ้าน ก็ได้เอาใจใส่ดูแลบ้าน และช่วยพ่อแม่ไปตามฐานะ กาลเวลาได้เปลี่ยนไปอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้ชีวิตที่เป็นเด็กทารกน้อยๆ กลายเป็นเด็กเล่าเรียนเขียนอ่าน และเป็นเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย ในที่สุดกลายมาเป็นหนุ่มรูปหล่อ เป็นที่ชอบพอของคนทั้งหลาย แต่หนุ่มผู้นี้คือพระครูสุกกธรรมวโรภาส เป็นผู้ที่ไม่ประมาท เที่ยวซุกซนสัมมะเลเทเมาเหมือนกับหนุ่มทั้งหลาย รักการรักงาน มีความมานะอดทน เนื่องด้วยพ่อแม่เป็นชาวกสิกรรม คือมีอาชีพในทางทำนา ท่านก็ได้ช่วยเหลือพ่อแม่ทำนาอย่างเอาเหงื่อต่างน้ำ ไม่หยุดย่อท้อถอย จนเป็นที่เลื่องลือสำหรับหนุ่มในสมัยนั้น ไม่เคยทำความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ใคร ๆ นับได้ว่าท่านเป็นตัวอย่างที่ดีของหนุ่มในสมัยนั้นทีเดียว

ชีวิตบรรพชาอุปสมบท

การอุปสมบท หลังจากการใช้ชีวิตในทางฆราวาสมาพอสมควรแล้ว อายุย่างเข้า ๒๑ ปีพอดีบิดามารดาจัดการบรรพชาอุปสมบทให้ ตามจารีตประเพณีของพ่อแม่ที่ดีทั่วๆไป ขั้นแรกได้พาไปฝากไว้กับท่านอาจารย์เสน วัดคงคาวดีตามเดิม เพื่อให้ท่านฝึกซ้อมขานนาค ท่านอาจารย์เสนมีความยินดีรับ และฝึกสอนกิจเบื้องต้นให้สำหรับผู้ที่จะบวชเพื่อศึกษาต่อไป ท่านบรรพชาอุปสมบท

เมื่อ วันพุธที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ตรงกับวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๘ ปีฉลู เวลา ๑๔.๓๐ น. ณ พัทธสีมาวัดคงคาวดีนั้น พระ-อาจารย์นุ่น วัดแจ้ง เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอาจารย์ฉิม วัดเขาแก้ววิเชียร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และอาจารย์สุข วัดเขาแก้ววิเชียร เป็นอนุศาสนาจารย์

ภายหลังจากการอุปสมบทแล้ว ท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัยกับท่านอาจารย์ฉิม แห่งวัดคงคาวดีเช่นเคย ในสมัยนั้นพระธรรม-วินัย หรือพระไตรปิฎก ที่เป็นภาษาไทยไม่ค่อยจะมี หากจะมีอยู่บ้างก็น้อยที่สุด ส่วนใหญ่แล้วมีแต่หนังสือขอมแทบทั้งนั้น แต่เนื่องด้วยพระครูสุกกธรรมวโรภาสเจนจัดหนังสือต่าง ๆ มาแต่เยาว์วัยแล้ว จึงไม่เป็นการลำบากอะไรต่อการค้นคว้าพระธรรมวินัย ในด้านพระวินัยท่านก็ได้ศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง แล้วลงมือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อนพรหมจารีทั้งหลายที่ได้ไปมาหาสู่กับท่านแล้วย่อมทราบอัธยาศัยข้อวัตปฏิบัติของท่านดี ในทางพระสูตร์และพระอภิธรรมท่านก็ได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเอาจริงเอาจัง ถึงคราวที่จะต้องพิสูจน์ด้วยการปฏิบัติ ท่านก็ลงมือปฏิบัติโดยไม่ย่อท้อ ในสมัยเมื่อท่านยังเป็นพระหนุ่ม มีกำลัง ท่านชอบสมาทานธุดง เที่ยวไปตามถ้ำและภูเขา ถือรุขมูลเป็นต้น ทั้งนี้เพราะท่านมุ่งผลอันสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ท่านเคยเล่าให้ฟังถึงชีวิตแห่งการประพฤติพรหมจรรย์ว่า ท่านต้องต่อสู้กับข้าศึกมาอย่างหนัก กล่าวคือเนื่องด้วยท่านมีรูปร่าง

ทรวดทรงงดงาม สะอาดสะอ้าน มีผิวพรรณขาวนวล ย่อมเป็นที่ต้องอกต้องใจของทายกทายิกาทั้งหลาย เฉพาะอย่างยิ่ง สุภาพสตรีเคยมาติดท่าน แสดงถึงความสนิทเสน่หาต่อท่านหลายต่อหลายหน แต่ท่านมีน้ำใจหนักแน่น ยึดมั่นเอาพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์เป็นที่ตาย แล้วเที่ยวหลีกเที่ยวเร้นไปอยู่ในที่ต่าง ๆ เป็นครั้งเป็นคราว ในที่สุดต้องย้ายไปอยู่วัดปากแพรกกับท่านอาจารย์ขาวเจ้าอาวาสองค์ก่อน ถึงกระนั้นก็ยังมีมารมาคอยตามรังควานท่านเสมอ โดยเหตุที่ท่านมีใจหนักแน่นในธรรมดังกล่าวจึงได้ชัยชนะต่อสัตรูหมู่มาร รอดพ้นมาได้จนเฒ่าแก่บ้านนี้

อยู่มานานพอสมควร ท่านอาจารย์ขาว ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากแพรกอยู่ขณะนั้น ได้ถึงแก่มรณะภาพลง ท่านก็ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสแทนต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ นับตั้งแต่ได้รับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดปากแพรกแล้ว ท่านก็ยังไม่ละต่อการศึกษาและปฏิบัติตน นอกจากนี้ท่านยังเอาใจใส่ดูแลสั่งสอนบริษัทของท่านให้ตั้งอยู่ในคุณความดีเสมอมา ระยะแรกเข้าดำรงตำแหน่งสมภาร ท่านต้องทำงานหนักมาก เพราะชาวบ้านแถวนั้นมีมานะทิฏฐิจัด ไม่ยอมฟังใคร แต่เมื่อถูกท่านทรมานด้วยขันติคือความอดทน ด้วยความเพียร คือความแกล้วกล้าสามารถด้วยสัจจะ คือความจริงใจ และด้วยน้ำใจที่ประกอบกับเมตตาอย่างสูง มุ่งทำแต่เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม จึงทำให้พวกแถวนั้นสงบราบคาบลงอย่างราบเรียบทีเดียว อยู่ต่อมาเมื่อเจ้าคณะตำบลว่างลง ท่านก็ได้รับ

แต่งตั้งเป็นเจ้าคณะตำบลปากแพรกสืบมาจนกระทั่งบัดนี้ (ตำแหน่งนี้ได้ลาออกก่อนมรณะภาพ ๗–๘ ปี) และในปีเดียวกันได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌายะด้วย เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีเสมอมา จนเป็นที่เชื่อถือของพระเถระผู้ใหญ่ผู้อยู่เหนือบังคับบัญชาเป็นอย่างดียิ่ง มีลูกศิษย์ลูกหามากมาย เมื่ออายุประมาณ ๗๐ ปี พระเจ้าแผ่นดินองค์สาสนูปถัมถ์ปัจจุบันได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตพัดยศชั้นสามัญ ที่พระครูสุกกธรรมวโรภาส ข้อนี้แสดงถึงคุณงามความดีของท่านที่ได้กระทำมาโดยลำดับนั่นเอง เมื่อจะกล่าวถึงหน้าที่การงานโดยย่อ ๆ ตามลำดับแล้วพึงได้ดังนี้ คือ

พ.ศ. ๒๔๕๒ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดปากแพรก

พ.ศ. ๒๔๖๘ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะตำบลปากแพรก

พ.ศ. ๒๔๖๘ ดำรงตำแหน่งเป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นพระครูสัญญาบัตร ที่พระครูสุกกธรรม-วโรภาส

อนึ่ง พระครูสุกกธรรมวโรภาส นอกจากท่านมีอะไรดีหลายๆ อย่าง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นยังปรากฏว่าท่านมีความรู้แตกฉานในพระอภิธรรมมากพอสมควรอีกด้วย คือในสมัยที่ท่านค่อนข้างจะเป็นพระหนุ่ม มีกำลังวังชา สติปัญญารุ่งเรือง ท่านชอบสนทนา-ธรรม และดูเหมือนเป็นความนิยมของคนในสมัยนั้นด้วย กล่าวคือ มีงานหรือไปในงานที่ไหน มักจะมีการสนทนาธรรมกันที่นั้น ใครได้

สนทนากับท่านแล้ว จะรู้สึกว่าหนักอึ้งไปตามๆ กัน แต่ก็พอเข้าใจ เพราะท่านสามารถในการที่จะอธิบายให้เข้าใจอย่างชัดเจน ท่านยกตัวอย่าง อ้างหลักฐานคัมภีร์ที่มาพร้อม ทุกคราวเมื่อมีการสนทนากันขึ้น คู่สนทนาต้องยอมจำนนในเมื่อพูดถึงพระอภิธรรม เพื่อภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่ได้ผ่านการสนทนากับท่านแล้วย่อมทราบดี และไม่กล้าที่จะโต้คารมกับท่านอีก พระชนิดนี้นับว่าหาได้ยากมากในสมัยนั้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ท่านได้เดินทางเข้าไปในกรุงเทพฯ เพื่อเข้ารับการอบรมปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน วัดมหาธาตุ พระนคร ท่านเจ้าคุณราชสิทธิมุนีอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ (ในเวลานั้นเป็นเจ้าคุณอุดม) เป็นผู้สอบอารมณ์เพื่อเป็นการทบทวนและเพิ่มเติมความรู้ให้มาก มากยิ่งๆ ขึ้น ทราบว่าได้ผลดีมาก นับได้ว่าท่านเป็นพระผู้เฒ่าที่ไม่ถือเนื้อถือตัว คลายทิฏฐิมานะออกไปมากมาย ท่านไม่ยอมพากิเลสตัญหาไปป่าช้าพร้อมกับความตายที่จะมาถึง

คุณลักษณะพิเศษ

คุณลักษณะพิเศษของพระครูสุกกธรรมวโรภาสนั้น มีมากสุดที่จะพรรณา มันเกิดขึ้นจากความเมตตาอันสูงส่ง ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ผู้ร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งหลาย คุณลักษณะพิเศษที่ว่านี้ เมื่อจะสรุปกล่าวให้สั้นที่สุดแล้ว มีเพียง ๓ ประการ คือ

๑ คุณลักษณะพิเศษในทางเป็นหมอยา รักษาโรคภัยเจ็บไข้ต่าง ๆ

๒ คุณลักษณะพิเศษในทางเครื่องรางของขลัง มีตะกรุด พิสมร เป็นต้น

๓ คุณลักษณะในทางความศักดิ์สิทธิ์ มีฤทธิ์ มีเดช เช่น ใครมีทุกข์เรื่องอะไร ต้องการให้ช่วยก็ช่วย เป็นต้น

คุณลักษณะพิเศษทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นของวิเศษสูงสุดจริง ๆ เชื่อว่าท่านผู้อ่านที่เคยขอความช่วยเหลือไปแล้ว หรือได้รับแจกสิ่งของไปแล้ว คงเห็นด้วยผู้เขียนเป็นแน่ ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง คุณลักษณะพิเศษประการแรก ไม่ว่าจะเป็นคนไทย หรือจีนจาม พราหม แขกเทศ เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นด้วยโรคอะไร ท่านสามารถรักษาให้หายได้ ทุกคนต่างก็แสดงออกซึ่งความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ท่านไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ไม่ว่าผู้ใดใครมาหา จะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน ท่านก็ยินดีช่วยทั้งนั้น เฉพาะรายที่เป็นบ้าคลุ้มคลั่ง ซึ่งมากต่อมาก ท่านก็รักษาให้หายได้รวดเร็วอย่างกับปาฏิหารย์ และได้เอาใจใส่ช่วยเหลือเป็นพิเศษ ท่านรักษาคนไข้จนวินาทีสุดท้ายของลมหายใจขาดลง

คุณลักษณะพิเศษประการที่ ๒ ท่านก็ได้ช่วยคนประพฤติชั่วให้กลับมาประพฤติดีเป็นอย่างมาก ในเมื่อผู้นั้นเชื่อฟัง สิ่งเหล่านี้ท่านทำแจกไปทั่ว ท่านที่นำไปใช้คงทราบดี แต่เท่าที่ทราบมาว่าได้ผล

กันทั้งนั้น ผู้เขียนจะไม่ขออธิบายให้มากนัก เพราะต้องสงวนหน้ากระดาษ

คุณลักษณะพิเศษประการที่ ๓ ข้อนี้ก็จะขอไม่อธิบายอีกเหมือนกัน ท่านผู้ใดต้องการทราบข้อเท็จจริง โปรดหาดูได้ที่รูปภาพของท่านพระครูสุกกธรรมวโรภาสเอง ผู้ที่ได้รับไปจะปิดทองแทบเต็มไปทั้งตัว นั่นเป็นสักขีพยานเป็นอย่างดีแล้ว

ชีวิตแห่งกาลอาวสาน

ชีวิตอาวสานกาลเป็นที่สิ้นสุดลง ของพระครูสุกกธรรมวโรภาส (พ่อท่านขาว) มันย่อมเป็นธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งปวงที่มีอยู่ในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นคนยากดีมีจน คนสูงคนต่ำ คนดีคนชั่ว เจ้านายบ่าวไพร่ ย่อมถึงความวิบัติด้วยกันทั้งนั้น แม้แต่ต้นไม้ ภูเขาเลากาย่อมเข้าถึงความสิ้นสุดลงเช่นเดียวกันทั้งหมด โดยไม่มียกเว้นอะไรทั้งสิ้น พระสุกกธรรมวโรภาส เมื่ออายุย่างเข้า ๘๕.๘๖ สังขารร่างกายก็ชำรุดทรุดโทรมลงไปโดยลำดับ มีอาการกระเสาะกระแสะตามสภาพของสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยของไม่แข็งแรงอะไร มีการเจ็บไข้เป็นครั้งเป็นคราว แต่ท่านก็ยังดำรงสติอยู่ได้โดยไม่หวั่นไหว เพราะท่านรู้เท่าทันต่อสังขารมาก่อนดีแล้ว จึงไม่มีความอาลัยอาวอนต่อความเป็นไปทุกอย่าง ยังบอกยาให้ต่อผู้มาขอ ยังพรมน้ำมนต์ให้แก่ผู้ต้องการ ยังแจกเครื่องรางของขลังให้แก่ผู้มาหาตามปกติ ด้วยน้ำใจที่เต็มเปี่ยมอยู่ด้วยความเมตตาปราณี ซึ่งมีต่อมวลมนุษย์อันสูงสุด

พออายุย่างเข้า ๘๗ ปี ความเฒ่าแก่แงงอมค่อยคืบคลานเข้ามาปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นๆ เสนามาร กล่าวคือความเจ็บปวด บ่วยไข้ ก็ตามรุกไล่อย่างไม่หยุดยั้ง อังคารที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ เวลา ๑๘.๐๘ น. ท่านมาถึงที่สุดจุดจบแห่งอาวสานของชีวิต คือหมดลมหายใจลงพอดีเพราะโรคชราของท่าน ด้วยอาการอันสงบ ท่ามกลางพระภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ตลอดถึงวงษาคณาญาติ

พี่น้องชาวไทยที่รักทั้งหลาย อาตมาต้องการเล่าให้ท่านฟังว่า เหตุใดอาตมาจึงสนใจพุทธศาสนา แต่ก่อนอื่นขอแนะนำตัวว่า อาตมาชื่อ แมนเฟรด ฮอฟฟ์แมน เมื่อเป็นฆราวาส หลังจากอุปสมบทแล้ว อุปัชฌายะท่านได้ตั้งชื่อใหม่ว่า ธมฺมวีระ อายุ ๒๓ ปี มาจากเมืองฮัมบูร์กในเยอรมันตะวันตก การศึกษาของอาตมาเทียบเท่ากับชั้นมัธยมศึกษาของไทย บิดามารดาของอาตมาได้รับนับถือพุทธศาสนาเมื่อปี ๒๔๙๓ ดังนั้นเมื่ออาตมาอายุได้ ๘ ขวบ จึงได้รับฟังเรื่องราวทางพุทธศาสนาจากบิดามารดาบ้างแล้ว ครั้นอายุได้ ๑๒ ปีก็ได้ร่วมในการประชุมศึกษาพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก ในการประชุมนี้พวกเราได้ศึกษาเกี่ยวกับธรรมะทางพุทธศาสนาโดยตรงจากคัมภีร์ภาษาบาลี และจากการฝึกฝนพิจารณาพร้อมทั้งพิสูจน์ด้วยตนเองถึงความจริงที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ จากการเริ่มต้นคราวนี้เองที่ทำให้อาตมารู้สึกตื่นตัวอย่างแท้จริงที่จะศึกษาพระธรรมของพระพุทธองค์ เพราะทุกปัญหาที่อาตมาไม่สามารถหาคำตอบในศาสนาคริสเตียนได้นั้น อาตมาได้คำตอบทุกอย่างจากพุทธศาสนา จากนั้นอาตมาก็เริ่มใช้ชีวิตประจำวันตามแนวคำสอนของพุทธศาสนามากขึ้น ๆ อ่านหนังสือทางพุทธ ฯ เข้าฟังปาฐกถาธรรมจากทุกนิกาย เช่นนิกายหินยาน มหายานและพุทธศาสนา นิกายเซน อาตมาได้ใช้เวลาส่วนใหญ่ศึกษาที่วัดลังกาในเมืองเบอร์ลิน ซึ่งที่นี่เองอาตมาได้พบได้เห็นวิธีปฏิบัติของ

พระภิกษุสงฆ์และได้ตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตในแนวนี้บ้าง พระภิกษุรูปหนึ่งซึ่งเป็นชาวสวิสส์และได้เข้ามาในประเทศไทย ท่านได้เขียนจดหมายถึงอาตมาเล่าให้ฟังเกี่ยวกับเมืองไทยว่าเป็นที่ที่มีครูสอนทางศาสนาที่ดี สถานที่ก็เหมาะสมในการฝึกวิปัสสนา อาตมาเองเคยฝึกฝนสมาธิที่ศูนย์กลางทางพุทธศาสนาใกล้ ๆ ฮัมบูร์ก ซึ่งมีท่านวิมโลภิกขุ เป็นผู้สอน ท่านเป็นพระภิกษุชาวเยอรมันซึ่งเคยศึกษาในประเทศพะม่าเป็นเวลาหลายปี อาตมาได้ประจักษ์ว่าการฝึกสมาธิและวิปัสสนากรรมฐาน วิปัสสนาเป็นสิ่งที่ดีจริง ๆ อาตมาจึงได้มาเมืองไทยเพื่อขออุปสมบทเป็นพระภิกษุที่นี่

อาตมารู้สึกยินดีมากที่ได้เล่าถึงความรู้สึกของอาตมาในการเป็นพุทธศาสนิก สุดท้ายนี้ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยช่วยดลบันดาลให้ทุกคนประสบแต่ความสุขถ้วนหน้ากัน ทุก ๆ ท่านเทอญ

บัดนี้อาตมาได้มาพำนักอยู่ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ โดยความอุปถัมภ์ดูแล และให้การอบรม แนะนำพร่ำสอน ของท่านเจ้าคุณอาจารย์ปัญญานันทะและท่านอาจารย์ขาว ฐิตวณฺโณ ท่านทั้งสองนี้ได้ให้การบรรพชาแก่อาตมา เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ คือตรงกับวันเข้าพรรษาปีที่แล้วนี้เอง หลังจากการบรรพชาแล้ว ก็ได้ตั้งอกตั้งใจศึกษาปฏิบัติวิปัสสนาตลอดมา ขณะนี้ได้ศึกษาภาษาไทยไปด้วย เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าหลักธรรมจากตำราใน

ประเทศไทยอย่างกว้างขวางอีกต่อไป เพื่อนำไปเผยแพร่ในประเทศเยอรมัน ความเป็นอยู่ของอาตมาในขณะนี้ รู้สึกว่ามีความสะดวกสบายทุก ๆ ประการ ไม่มีอุปสรรคแต่ประการใดเลย ทั้งนี้เพราะได้รับความสะดวกจากท่านผู้ประพฤติธรรมรวมกันทุกฝ่าย จึงขอแสดงความขอบพระคุณทุก ๆ ท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ธรรมะสำหรับเพื่อนหนุ่มสาว

สวัสดีค่ะ ท่านผู้ฟังที่เคารพ ดิฉันได้รับการขอร้องจากคุณพุทธมนต์ให้มาพูดวิทยุในวันนี้ ก็เพราะเห็นว่าดิฉันหันมาสนใจและปฏิบัติธรรมะ ทั้ง ๆ ที่อยู่ในวัยซึ่งเรียกว่าไม่สูงนัก ความจริงรายการวันนี้ก็ออกจะกระทันหัน ตัวดิฉันเองก็จำเป็นจะต้องไปงาน งานเริ่มในเวลาเดียวกันนี้แหละค่ะ คือหกนาฬิกา และพรุ่งนี้ดิฉันก็จะต้องเดินทางไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ดิฉันเองความจริงก็ไม่มีความรอบรู้หรือศึกษาธรรมใด ๆ อย่างลึกซึ้งเลย การปฏิบัติก็ไม่มากมายหรือก้าวหน้าอะไรมากนัก การพูดในวันนี้จึงไม่ได้ตั้งหัวข้อเรื่องตามธรรมข้อใดโดยเฉพาะ แต่ดิฉันอยากจะพูดถึงประสบการณ์ที่ทำให้ดิฉันหันมาหาทางธรรม พูดถึงสาเหตุการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผล และก็ผลหรือพลังทางใจที่ดิฉันได้รับจากการปฏิบัติ เพราะว่าเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกัน คือว่าอยู่ในวัยที่เรียกว่าฉกรรจ์ อาจจะได้ข้อคิดสักนิดว่า การศึกษาและการปฏิบัติธรรมของพุทธองค์นั้น มิใช่จะต้องคอยจนถึงแก่เฒ่าหรือจนหมดความสามารถที่จะประกอบกิจการงานได้แล้วจึงค่อยทำกัน ตั้งแต่ดิฉันหันหน้าเข้าวัดได้พบปะสมาคมกับบุคคลที่เข้าปฏิบัติธรรมจริง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นผู้มีอายุแล้วทั้งสิ้น ท่านเหล่านั้นทุกคนต่างก็รู้สึกเสียดายที่หันมาทางธรรมช้าไป เสียดายเวลาที่วุ่นอยู่กับทางโลก ชนิดที่ไม่รู้เลยว่าความจริง

ของชีวิตนั้นมีอย่างไรบ้าง บางท่านถึงกับตั้งจิตอธิษฐานว่า ถ้าตายไปแล้วและมีกุศลเพียงพอที่จะได้เกิดในเวไนยสัตว์ในชาติต่อไป ก็ขอให้ได้ปฏิบัติธรรมเดินตามแนวของพระตถาคตตั้งแต่ยังเล็ก ดิฉันเองเดิมทีเดียวก็มีความสนใจทางพุทธศาสนามาตั้งแต่เล็กเหมือนกัน ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาทั้งสองทาง กล่าวคือจากบิดาซึ่งเข้าใจพระพุทธศาสนาและไม่มีสีลัพพตปรมาส ขณะเดียวกันดิฉันก็แวดล้อมด้วยผู้ใหญ่ซึ่งเข้าใจในพุทธศาสนาในชั้นศีลธรรม ยังเชื่อในการดลบันดาลของเทพเจ้า เรื่องของภูตผีปีศาจและรวมสิ่งเหล่านี้เข้าเป็นพระพุทธศาสนาทั้ง ๆ ที่สนใจในพุทธศาสนามาตั้งแต่ต้นอย่างนี้แหละค่ะ ดิฉันยังต้องใช้ชีวิตโลดแล่นไปในทางโลกเช่นเดียวกับเพื่อนในวัยเดียวกัน คือมีทั้งสุขมีทุกข์ เมื่อสุขใจดิฉันก็ลำพองบังเกิดเป็นความประมาทเย่อหยิ่ง ครั้นทุกข์ดิฉันก็เศร้าโศกจนไม่อยากจะมีชีวิตอยู่ มองเห็นทุกอย่างในแง่ร้ายไปหมด เดิมทีดิฉันคิดว่าชีวิตของดิฉันนั้นเท่าที่ดำเนินมาก็ได้ตั้งหน้าทำแต่ความดี ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มีขอบเขต บางครั้งดิฉันเอาตัวเข้าไปเป็นทุกข์เศร้าโศกกับทุกคนที่ดิฉันมีส่วนเกี่ยวข้อง แต่บางครั้งก็คิดว่าตนเองมีหน้าที่ขจัดปัดเป่าความทุกข์ของบุคคลที่อยู่ในปกครอง ความจริงพูดกันถึงจิตใจแล้ว ดิฉันมีจิตใจที่บริสุทธิ์ในการกระทำเหล่านั้น และก็เข้าใจว่านั้นคือคุณธรรมที่สูง ซึ่งเรียกกันว่า เมตตาและกรุณา ซึ่งคิดกันตอนนั้น ถ้าคิดว่าดิฉันกำลังปฏิบัติพรหมวิหาร ดิฉันก็ยังขาดไปอีกข้อหนึ่งคืออุเบกขา ไม่เคยรู้จักการวางเฉยเมื่อสุดวิสัยที่จะช่วยได้ ธรรมของ

พระพุทธองค์นั้นล้ำเลิศจริงๆ ถ้าดิฉันรู้จักธรรมข้อนี้แล้วก็คงจะไม่ทุกข์มากมายเช่นที่แล้วมา อุเบกขาจึงเป็นข้อธรรมที่เป็นยาของดิฉันโดยตรงค่ะ อีกประการหนึ่งคำว่า อนตฺตา ดิฉันก็เพิ่งจะเข้าใจเมื่อหันมาศึกษาและปฏิบัติธรรมนี่เอง ที่ดิฉันใช้คำว่าเข้าใจนั้นไม่ได้หมายถึงว่าคำแปลซึ่งรู้จักกันง่าย ๆ ว่า อนตฺตา แปลว่าความไม่มีตัวตน แต่ดิฉันหมายถึงความรู้สึกประจักษ์ชัดด้วยการไตร่ตรอง และก็ประสบมาด้วยตนเอง เดิมดิฉันมักจะท่องคล่องปากขึ้นใจมานานหนักหนา ว่าชีวิตนี้หรือสังขารนี้เป็น อนิจจัง ทุกขัง หรือ อนัตตา แต่มาเดี๋ยวนี้จึงคิดได้ว่าชีวิตที่แล้วมาทั้งหมดของดิฉันนั้น ความจริงควรจะเรียกว่าเป็น นิจจัง สุขขัง อัตตา มากกว่า เมื่ออ่านพบในหนังสือธรรมว่า เพราะถือตัวตนจึงเป็นทุกข์ ดิฉันก็มักจะโต้แย้งในใจว่า ไม่จริงดิฉันไม่ได้ถือตัว อย่าว่าแต่ถือตัวตนจัดเลย ดิฉันไม่ได้ถือตัวตนเลยแม้แต่สักนิดด้วยซ้ำไป ความเข้าใจในคำนี้ในครั้งนั้นดิฉันก็เข้าใจเอาตามความหมายในทางโลกว่า ถือตัวตนหมายถึงความเย่อหยิ่งจองหองอะไรทำนองนั้น มาเดี๋ยวนี้ดิฉันจึงได้ยอมรับว่าตนเองนั้นเคยถือตัวตนจัดเสียยิ่งกว่าจัด เกิดความรู้สึกตัวตนขึ้นมาครั้งไหนก็เป็นทุกข์ทุกที ยิ่งเกิดมากเกิดแรงดิฉันก็ต้องทุกข์มากทุกข์แรง เมื่อยกตัวตนขึ้นเป็นน้อง เป็นพี่ เป็นเพื่อนสนิทหรือเป็นคนรักครั้งไหนก็ตามที ดิฉันคิดเป็นโน่นเป็นนี่สารพัดอย่างนี้ เมื่อนั้นดิฉันก็ต้องทำตัวให้ทุกข์อย่างน้องอย่างพี่และอย่างเพื่อนสนิท อย่างคนรักถ้าไม่สมหวังหรือประสบปัญหาที่ได้รับผลตอบไม่ตรงต่อที่ดิฉันได้คาด

หมายเอาไว้ ดิฉันก็ต้องทุกข์ใจอย่างน้อง อย่างพี่ อย่างเพื่อนสนิท และอย่างคนรัก ดิฉันมักจะพิรี้พิไรรำพันตัวเองว่า เราได้ทำดีแทบตาย หวังดีด้วยทุกอย่างผลกลับออกมาเป็นความทุกข์ ดิฉันไม่เคยยอมรับเลยค่ะว่าตนเองทำความดีแล้วหวัง เพราะดิฉันไปมุ่งพิจารณาเห็นว่า ตลอดเวลานั้นเราทุกข์ในการที่ต้องอดทนแทบล้มประดาตาย แต่เมื่อดิฉันพิจารณาให้เห็นชัดแล้วจึงยอมรับว่า ที่ว่าเราทำความดีแล้วไม่ได้หวัง เราทำด้วยใจบริสุทธิ์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่จริงเลย เป็นการโกหกตัวเองอย่างร้ายกาจที่สุด ความจริงเราตั้งความหวังไว้เต็มเปี่ยมโดยไม่รู้สึกตัว เราเอากำลังกายกำลังใจแล้วก็กำลังความคิดยอมทุกข์ยากลำบากก็เพราะหวังความสำเร็จในบั้นปลาย ครั้นไม่เป็นไปตามที่เราต้องการก็เอาความทุกข์ที่เป็นผลนั้นไปรวมเข้ากับความลำบากในการที่ทำตัวมาก่อน ๆ เป็นความทุกข์ที่ใหญ่โตยิ่งขึ้น ยิ่งมีตัวตนเป็นที่รักเข้าด้วยความโทรมนัสก็ยิ่งมากขึ้นทุกที เมื่อถึงขั้นนั้นแล้วดิฉันก็ยังไม่มีสติ สติยังเข้ามาไม่ทันไม่รู้จักดึงอุเบกขาเข้ามาช่วย เรื่องเลยไปกันใหญ่เป็นความทุกข์ในทางโลกอย่างที่พวกเราพบอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน เมื่อลุมาถึงตอนนี้ก็ถึงตอนที่พยายามจะหาทางออกจากความทุกข์กันแล้ว หากยังขืนอยู่ในทางโลกหาทางแก้แต่ทางโลกก็เป็นอันแน่ใจเลยค่ะว่า “ความทุกข์ไม่หลุดพ้นไปเป็นแน่” หากจะจางไปบ้างก็ต้องกลับมาอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้เรื่อยไปไม่รู้จักจบจักสิ้น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว มักจะแก้ด้วยการหาความบันเทิงใส่ตัว เช่นดูหนังดูลคร หรือไม่ก็เที่ยวกันตามไนท์คลับตาม

บาร์ต่าง ๆ บางคนก็แก้ด้วยน้ำเมา ซึ่งเป็นของใกล้ตัวหยิบฉวยได้ง่ายและเป็นของที่ให้ผลโดยไม่ต้องพยายามปฏิบัติหรือไตร่ตรองอะไรเลย ความจริงสิ่งเหล่านี้ดิฉันคิดว่าไม่น่าจะเรียกว่าเป็นเครื่องแก้ เพราะมันไม่ช่วยขุดรากถอนโคนความทุกข์อะไรของเราเลยแม้แต่น้อย เพียงแต่มันช่วยคลุม ๆ หรือช่วยให้เราลืมไปชั่วขณะเท่านั้น ความจริงความทุกข์นั้นมันยังอยู่ ถ้าเปิดเครื่องคลุมออกหรือเครื่องคลุมนั้นมันหมดอำนาจไป ความทุกข์ก็จะโผล่เด่นให้เห็นชัดและจะยิ่งทุกข์มากยิ่งขึ้น ขึ้นเป็นเช่นนี้บ่อย ๆ ทุกคนก็จะเกิดความรู้สึกว่าอะไร ๆ ก็ดับความทุกข์ของตนไม่ได้ทำลายชีวิตของตนเสียดีกว่า ดังนี้เป็นต้น เพื่อนในวัยหนุ่มสาวทั้งหลาย ดิฉันเคยพบชีวิตทางโลกที่คลุกเคล้าทั้งความทุกข์ความสุข ทั้งเสียงหัวเราะและเสียงน้ำตาเหมือนกัน เพื่อน ๆ ทั้งหลายดิฉันเคยดำรงค์ชีวิตผิดพลาดมา เคยแก้ทุกข์ในทางที่ผิด ขณะนี้ดิฉันได้หันหน้ามาทางธรรมทั้ง ๆ ที่ดิฉันยังอยู่ในวัยศึกษายังอยู่ในทางโลกและยังคงเป็นคนที่ทำงานอยู่ ดิฉันได้ประจักชัดแล้วว่า การปฏิบัติธรรมนั้นได้ผลเช่นไรบ้าง จึงอยากจะชักชวนให้เพื่อน ๆ หันหน้ามาทางนี้บ้าง หันมาทั้ง ๆ ที่พวกเรายังอยู่ในทางโลกอย่างนี้แหละจะพบว่าชีวิตของเราสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความผิดพลาดของเราจะน้อยลง ดิฉันเองเสียดายเหลือเกินเมื่อคิดกลับไปถึงอดีต เพราะถ้าดิฉันได้เอาธรรมเข้าไปใช้บ้างแล้วชีวิตในทางโลกนั้นแหละจะมีความสุขได้มากเหลือเกิน ขอเพื่อน ๆ ทั้งหลายอย่าหัวเราะเยาะเลยว่าการปฏิบัติและการศึกษาธรรมเป็นของครึเป็นของคน

แก่ ยังไม่ถึงเวลาที่พวกเราหนุ่ม ๆ สาว ๆ จะปฏิบัติกัน เอาไว้ปฏิบัติเมื่อถึงปัจฉิมวัยของชีวิตดีกว่า ขออย่าคิดกันเช่นนั้นเลย เพราะถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว ปัจฉิมวัยของแต่ละคนนั้นเราไม่ทราบเลยว่าอยู่ตรงไหนเริ่มที่ตรงไหน เราทุกคนไม่มีทางทราบกำหนดอายุของเราได้เลย เมื่อเป็นเช่นนี้ ดิฉันคิดว่าเราทุกคนมาคิดถึงความตายกันดีกว่า พูดถึง คิดถึง แล้วก็เตือนตัวเองให้คิดถึงความตายไว้บ่อย ๆ ส่วนมากแล้วเราไม่ค่อยยอมเอ่ยถึงคำนี้กัน หาว่าเป็นลางบ้าง เป็นอัปมงคลบ้าง ที่จริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นแม้แต่นิดเดียว พระพุทธองค์ได้ทรงสอนให้พวกเราได้รู้จักเจริญมรณานุสสติไว้บ่อย ๆ ผู้ที่ไม่อยากนึกถึงความตายหรือไม่อยากพูดถึง กลัวหรือคิดว่าเป็นลางอัปมงคลต่าง ๆ นั้น ความจริงผู้นั้นเป็นคนขลาดเป็นคนกลัวความจริง และยังอยากจะเพลิดเพลินกับรสสุขของโลกอยู่ ถ้าเรานึกถึงความตายว่าเป็นของเที่ยงสำหรับทุกชีวิต ชีวิตทุกคนอยู่ด้วยการเสี่ยงทุกขณะแล้ว เราจะไม่ประมาท เราจะเร่งทำกิจที่เราควรจะทำให้สำเร็จลุล่วงเสียโดยเร็ว เราจะเร่งทำความดี เราจะละความชั่ว และเราจะพยายามทำจิตใจของเราให้บริสุทธิ์ให้เป็นสุขเสียตั้งแต่เดี๋ยวนี้ อย่าคอยจนกว่าความตายจวนจะมาถึงแล้วค่อยมานั่งคิดเสียดายเวลาเลย บางคนเมื่อถึงเวลานั้นแล้วจึงมาคิดเสียดายในสิ่งที่ตนควรจะทำแล้วไม่ได้ทำ เพื่อนในวัยเดียวกันทั้งหลาย เราลองหันมาทางธรรมกันดูบ้าง ถ้าเพียงแต่อ้างตัวเองว่าเป็นพุทธศาสนิก เพราะพ่อแม่ของเราเป็นพุทธศาสนิกหรือเพราะตระกูลของเรานับถือศาสนาพุทธ ดิฉันคิดว่าเป็น

เหตุที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งเราอย่าเพียงเอาศาสนาที่ตนนับถือว่าเป็นศาสนาพุทธ และก็กรอกลงไปในฟอร์มต่าง ๆ นั้น ๆ เราไม่ควรจะโกหกตัวเองและผู้อื่นเช่นนั้นเลย เพราะว่าตามปกติแล้ว ถ้าเราไม่ได้สนใจกันจริง ๆ ก็มักจะตอบปัญหากันไม่ได้เลยว่า พุทธศาสนาที่แท้จริงนั้นคืออะไร สอนอะไรบ้าง และมีอะไรที่ล้ำเลิศ เพื่อนที่กำลังสุขในทางโลก ขอได้ลองเอาพุทธธรรมเข้าไปใช้กับชีวิตในทางโลกดูบ้าง ส่วนเพื่อนที่กำลังทุกโศก ดิฉันอยากจะขอให้ลองผ่อนคลายความเศร้าโศกแล้วพิจารณาธรรมร่วมกันเถิด ขออย่างเดียวให้รู้จักอดทน อดทนที่จะไตร่ตรองศึกษาทดลองปฏิบัติ ที่จริงพวกเราอดทนต่อสู้กับความทุกข์มานาน แล้วทำไมพวกเราจะอดทนพิจารณาอดทนปฏิบัติธรรมเพื่อความสุขของเราเองไม่ได้ ลองเทียบดูกับพระพุทธองค์เถิดค่ะ พระองค์ทรงพากเพียรทุกวิถีทาง ยอมทนทรมานพระวรกาย พูดง่าย ๆ ก็คือทรงยอมตายเพื่อศึกษาธรรม หาความแท้จริงของโลก ของธรรมชาติ ทรงยอมสละหมดทุกอย่าง แม้แต่ราชสมบัติและความเป็นจักรพรรดิ อดทนพากเพียรอยู่ถึงหกปีจึงได้พบความจริง เมื่อพบแล้วทรงแนะแนวชี้ให้เราเดิน และเหตุไฉนพวกเราจึงไม่รู้จักที่จะเดินตาม เราจะคอยให้ใครมาปฏิบัติแทนเรานั้นไม่ได้ ชีวิตของเรามีเราผู้เดียวเป็นคนเดิน มีเราผู้เดียวเป็นผู้ตรัสรู้ และเมื่อเราปฏิบัติดีแล้ว เราผู้เดียวจะเป็นผู้ถึง สำหรับผู้ที่มีความผิดพลาดและกำลังระทมทุกข์อยู่ ดิฉันคิดว่าพุทธศาสนาให้คำปลอบใจได้ดีที่สุดค่ะ และยังชี้ทางออกให้อย่างดีด้วย บางครั้งวูบหนึ่งของ

ความคิดที่เรามักจะคิดว่าตัวเองผิดหวังอย่างแรง ถ้าได้ใช้ธรรมเข้ามาแล้วความคิดนั้นอาจกลายเป็นความสว่างขึ้น พระอรหันต์จำนวนมากมายที่มีความทุกข์ระทมมาก่อน แต่กลับถอนความทุกข์นั้นได้หมด หันมาพิจารณาธรรมจนได้บรรลุอรหัตผล อย่าว่าแต่คนที่นับถือศาสนาอื่นเลย แม้แต่ชาวพุทธบางคนก็ยังเข้าใจว่าพุทธศาสนาสอนให้มองโลกในแง่ร้ายไปหมด อะไร ๆ ก็เป็นทุกข์ เป็นเรื่องไม่เที่ยง เรื่องนี้ไม่จริงเลยค่ะ เป็นเรื่องไม่จริงเลยแม้แต่น้อย พระพุทธองค์ทรงสอนให้เห็นสภาพอันแท้จริงของโลกว่าเป็นทุกข์ ยิ่งเห็นเป็นทุกข์มากเท่าไร เราก็ยิ่งหาทางหลุดจากความทุกข์ไปสู่ความสุขมากเท่านั้น ฉะนั้น พุทธศาสนาจะมองโลกในแง่ร้ายได้อย่างไร ในเมื่อสอนคนให้มีความสุข ท่านผู้ฟังทั้งหลายคงจะได้ฟังได้ยินเรื่องราวของนางพันธุปริพาชิกาหรือนางกุณฑลเกสีฉิมพลีมาแล้ว ดิฉันเชื่อว่าคงจะเป็นเช่นนั้น ก็เพราะว่า ท่านผู้ฟังทุกท่านเคยปฏิบัติธรรมกันมานานหรืออย่างน้อยก็คงจะได้ฟังได้อ่านกันมาบ้างแล้ว แต่ที่อยากจะยกมากล่าวในที่นี้ก็เพราะเหตุว่า พุทธวัจนะที่ทรงตรัสกับนางกุณฑล-เกสีฉิมพลีนั้น ให้คำปลอบใจแก่ผู้ที่ตกทุกข์ได้มากมายพุทธวัจนะนั้นได้ถูกถอดออกมาจากภาคภาษาบาลี เป็นภาษาไทยโดยท่านสุชีโวภิกขุ ในหนังสือเรื่องกองทัพธรรม นางกุณฑลเกสีมีบทบาทในเรื่องนี้โดยที่นางเป็นปริพาชิกา ศึกษาหัตถวาทะมาจนแตกฉาน นางมีรูปโฉมโนมพรรณงดงามมาก แต่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มอมแมมสกปรกตามเพศของนักบวชในลัทธินั้น นางไปถึงไหนก็เที่ยวได้ท้าวาทะกับ

ทุกคนโดยใช้กิ่งหว้าปักเป็นเครื่องหมายท้าทาย นางจึงได้ชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ชมพุปริพาชิกา ถ้าเกิดมีใครถอนกิ่งหว้าที่นางปักไว้ออกก็เป็นอันว่าผู้นั้นต้องการที่จะโต้วาทะด้วย ครั้งหนึ่งนางได้เดินทางไปในเมืองสาวัตถี และได้โต้วาทะกับพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งบวชอยู่ในพุทธศาสนา นางได้ใช้หัตถวาทะและพระภิกษุรูปนั้นได้ใช้พุทธมนต์ ในที่สุดนางก็แพ้แก่ภิกษุผู้นั้น ซึ่งที่แท้ก็คือพระสาลีบุตร แต่เนื่องจากนางไม่ได้รับการดูถูกเหยียดหยามแต่อย่างใดเลย ตรงกันข้ามพระสาลีบุตรยังคงสำรวมอยู่เช่นเดิม นางจึงบังเกิดความเลื่อมใสและขอทราบผู้ที่เป็นศาสดาของพระสาลีบุตร ครั้นทราบแล้วก็ได้เดินทางไปหาพระพุทธองค์และขอบวชเป็นภิกษุณี นางได้เล่าถึงชีวิตและความผิดพลาดแต่หนหลังให้พระพุทธองค์ฟังว่า นางนั้นเป็นลูกของเศรษฐี แต่เกิดเห็นผิดไปรักเอาโจรที่เขานำไปประหารเข้า ด้วยความมีทรัพย์สมบัติมากนางก็ได้โจรนั้นมาเป็นสามีสมตามความตั้งใจ แต่ที่สุดเมื่อตัดสันดานโจรไม่ได้แม้จะทำความดีมากมายแค่ใดก็ตามนางจึงได้ฆ่าสามีเสียเพื่อรักษาตัวรอด เพื่อทำทุกข์ต่าง ๆ ด้วยความผิดหวัง และคำครหานินทานางจึงหาทางออกโดยศึกษาหัตถวาทะ และเที่ยวโต้ตอบวาทะกับคนทั้งหลายดังกล่าวแล้ว แต่นางเองก็ได้ยอมรับว่า การกระทำทั้งหมดนั้นเป็นเพียงคลุม ๆ ความทุกข์ของนางไว้ มิได้ถึงทิ้งถอนความทุกข์ของนางออกเลย ขอให้ท่านผู้ฟังลองได้ฟังถึงพระพุทธวัจนะที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับนางเกสีคู่เถิดค่ะว่ามีความหมายและเชิดชูจิตใจ จิตของเราได้มากแค่ไหน พระพุทธองค์ทรง

ตรัสว่า ดูก่อน ปริพาชิกา จงคลายความโศกสลดทั้งปวงเถิด บัดนี้เธอได้มาอยู่ต่อหน้าตถาคตแล้ว ที่นี่มีแต่ความสงบระงับ ที่นี่มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีความพลาดหวังใด ๆ พระตถาคตย่อมสอนมิให้เป็นทาษแห่งความลืมตัว ทุ่มเทความหวังลงในเรื่องต่าง ๆ อย่างไม่รู้เท่าทันต่อความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ดูก่อนปริพาชิกา เหตุไฉนเธอจึงสู่เพศปริพาชิกา และเมื่อมาถึงตถาคตเธอจึงแสดงอาการโศกกำสรด ถ้าตถาคตจะพึงให้คำแนะนำอะไรแก่เธอได้ก็จงเล่าความเป็นไปทั้งปวงให้ตถาคตฟังเถิด นางจึงได้เล่าเรื่องของนาง ชีวิตเบื้องหลังซึ่งเต็มไปด้วยความทุกข์ระทม พร้อมกับลงโทษว่าตนเองนั้นเป็นผู้ที่เลวทรามเหลือประมาณ เมื่อเป็นเช่นนั้นเพื่อถอนความเศร้าโศกของนาง พระพุทธองค์จึงได้ตรัสต่อไปว่า ดูก่อนปริพาชิกา จงเล่าไปเถิด อย่าพึ่งลงโทษตัวเองว่าเลวทรามอย่างนั้นอย่างนี้เลย บางทีสิ่งที่เธอนึกว่าเป็นเรื่องที่ผิดพลาดที่สุดในชีวิตของเธอนั้น อาจเป็นเพียงเครื่องส่งเสริมเธอให้ได้พบแสงสว่างแห่งชีวิตก็เป็นได้ ตถาคตย่อมเป็นกัลยามิตรของผู้ตกอยู่ในความทุกข์ระทม เป็นประหนึ่งผู้เช็ดน้ำตาของคนที่ร่ำไห้ และตถาคตย่อมสอนให้ผู้นั้นทำน้ำตาของตนให้แห้งเอง โดยมิต้องมีใครคอยเช็ดให้ ขอท่านผู้ฟังลองฟังเถิดค่ะว่านอกจากจะเป็นการปลอบประโลมจิตใจอย่างดีที่สุดแล้ว ยังทำให้เราเกิดมานะที่จะต่อสู้กับความทุกข์ยากและปัญหาต่าง ๆ ของชีวิต เมื่อนางเล่าเรื่องของนางต่อไปจนจบแล้วจึงได้ขอบวชเป็นภิกษุณี พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสต่อไปอีกว่า ดูก่อนปริพาชิกา ชีวิตในปางหลังของเธอนั้น

ได้ล่วงมาจนถึงบัดนี้ก็เป็นเพียงเรื่องสนุกที่เธอจะนำไปเล่าให้ใครต่อใครฟังแล้วก็จะเล่ากันต่อ ๆ ไปเท่านั้น ไม่มีอะไรเป็นสาระที่แท้จริงยังเหลืออยู่ ฉะนั้นจงผ่อนคลายความเศร้าโศกทั้งปวง ถือเป็นเพียงเครื่องส่งเสริมตัวเธอให้ได้มาพบแสงสว่าง แท้จริงแสงสว่างนั้นมิได้อยู่ในบ้าน มิได้อยู่ในป่า มิได้อยู่เฉพาะที่คนนั้นคนนี้ หากแต่อยู่ภายในของทุก ๆ คน เป็นแต่ว่าคนส่วนใหญ่ค้นไม่พบแสงสว่างในตัวเอง จึงต้องแสดงอาการของผู้ที่มืดบอดทั้ง ๆ ลืมตา และทั้ง ๆ ที่เป็นเวลากลางวัน ตถาคตไม่อาจจะปฏิบัติแทนใครได้ แต่เป็นผู้ชี้ทางให้บุคคลนั้นค้นพบแสงสว่างในตัวเอง ใครสนใจปฏิบัติในทางที่ถูก คนนั้นก็จะพ้นจากทุกข์ได้ นี่แหละค่ะท่านผู้ฟังดิฉันเชื่อและก็มีความเห็นว่าพระพุทธศาสนานั้นมีข้อธรรมที่จะสามารถสั่งสอนและช่วยเหลือจิตใจของบุคคลได้ทุกรูปทุกนาม ตั้งแต่ผู้ที่อยู่ในความเศร้าโศกทุกข์ระทมที่สุดมองโลกมืดไปหมดจนกระทั่งถึงผู้ที่ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น ให้ธรรมตั้งแต่ผู้ที่ยังอยู่ในวัยเด็กจนถึงผู้ที่มีอายุสูง เป็นธรรมที่พิสูจน์ได้ เป็นธรรมที่ท้าทายได้ในที่ทั้งปวง และเป็นธรรมที่ทันสมัยอยู่เสมอ ฉะนั้นจึงขอให้พวกเราทั้งหลายจงหันมาศึกษากันดูเถิด ดิฉันคิดว่าเท่าที่พูดมาก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว ความจริงที่ดิฉันพูดไปทั้งหมดอาจจะไม่ได้เข้าไปในแนวธรรมข้อหนึ่งข้อใดเลย และก็เป็นเพียงการพูดอย่างผู้ที่มีความรู้น้อย แต่ดิฉันคิดว่าได้พูดออกไปอย่างจริงใจ และพูดออกไปเพราะได้ประสบสิ่งต่าง ๆ มาด้วยตนเอง ดิฉันอาจจะจากไปนานเพื่อการศึกษาต่อ อาจจะมีโอกาสมาพูดแสดงความ

คิดเห็นอะไรอีกหรือไม่นั้น ก็ยังไม่ทราบว่าจะเป็นไปได้ ถ้าไม่เป็นการบังอาจแล้ว ดิฉันก็อยากจะทิ้งข้อคิดเห็นอะไรบางอย่าง หรืออาจจะเรียกว่าดิฉันอยากจะแสดงความคิดเห็นไว้สองข้อ คือ

(๑) บทสวดต่าง ๆ ที่เยาวชนใช้สวดกัน ถ้าจะมีคำแปลที่ง่ายเด็ก ๆ พอจะเข้าใจได้และทำความเข้าใจไปด้วยในขณะสวดก็จะเป็นการดีมาก ดีกว่าที่จะให้สวดกันเพราะเด็กเห็นเป็นหน้าที่ หรือด้วยความรู้สึกว่าไม่รู้ภาษาอะไร ว่ากันปาว ๆ ไปตามเรื่อง อีกประการหนึ่งก็คือพระพุทธวัจนะต่าง ๆ ที่ทรงประทานปลอบประโลมใจผู้ทุกข์ยาก ดังที่ดิฉันได้ยกตัวอย่างมาจากหนังสือกองทัพธรรมนั้น หากได้มีท่านผู้รู้ได้คิดรวบรวมมาจากเรื่องของหลาย ๆ คนในครั้งพุทธกาล และจากปัญหาหลาย ๆ แบบ ถอดออกมาเป็นภาคภาษาไทยได้อย่างงดงามเช่นนี้ก็คงจะมีคุณค่าอย่างเหลือประมาณได้ สุดท้ายนี้ดิฉันขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงช่วยดลบันดาลให้ท่านผู้ฟังที่เคารพทุกท่านประสบแต่ความสุขและปฏิบัติตามแนวของพระพุทธเจ้าจงทุกประการเทอญ.

งานศพชาวพุทธ

ในสังคมของมนุษย์มีพิธีการต่าง ๆ ที่จะทำมากมาย และแตกต่างกันตามประเพณีนิยมของชาวภาษานั้น ๆ เรื่องสำคัญของพิธีการนั้นมีมาตั้งแต่เกิดทีเดียว จักเห็นได้ว่าในเวลามีการคลอดบุตรก็มีพิธีจัดการต่าง ๆ พอคลอดออกมาแล้วก็มีพิธีโกนผมไฟ พิธีตั้งชื่อโตขึ้นมาเป็นหนุ่มสาวก็มีพิธีหมั้น พิธีแต่งงาน แก่ลงก็มีพิธีอะไรอีกจนกระทั่งวันสุดท้ายของชีวิตก็มีพิธีการเกี่ยวกับงานศพอีก

พิธีเกิดเป็นพิธีตั้งต้นชีวิต พิธีตายเป็นเรื่องสุดท้ายของชีวิต เวลาเกิดใช้ของประกอบและคนก็น้อยเพียง ๓ คน ก็ดูเหมือนจักพอแก่ความต้องการ และไม่มีการเอิกเกริกโกลาหลอะไรมากนัก ทำกันประเดี๋ยวเดียวก็เรียบร้อยแล้ว แต่พิธีเกี่ยวกับการตายนั้นมันมากเรื่องเต็มที พอตายลงก็เริ่มยุ่งแล้ว คนหนึ่งตายไป คนอยู่ข้างหลังพลอยเดือดร้อนเป็นความเดือดร้อนโดยไม่เต็มใจบ้าง โดยขืนใจบ้าง เครื่องมือเครื่องใช้ในเรื่องพิธีตายเป็นเรื่องหนักกว่าพิธีเกิดเป็นอันมาก อีกประการหนึ่งเรื่องการจ่ายในเวลาตายเป็นเรื่องการทำวัตถุที่มีให้เป็นของไม่มี ทำเงินให้เป็นมูลเถ้าถ่านไปนั่นเอง ถึงแม้จักมีประโยชน์บ้างโดยอ้างการบุญเป็นประมาณ แต่เราลองคิดกันดูว่าบุญที่เราทำกันนั้น เป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใดบ้าง

ในพิธีการต่าง ๆ โดยมากมีการศาสนาเข้าไปแทรกแซงอยู่เสมอ แทรกอยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกลัทธิศาสนาไม่ว่าที่ไหนอันชาวเราเคยเห็นอยู่แล้ว ที่จริงสำหรับศาสนานั้น เป็นศาสนาที่มีพิธีน้อยที่สุดแม้จะมี บางท่านเคยกล่าวไว้ว่า ศาสนาต่าง ๆ ย่อมมีพิธีการมีนิทาน มีปรัชญาทั้งนั้น แต่พุทธศาสนาไม่มีพิธีการอะไร บรรดาพิธีที่เราเห็นอยู่นั้นมิใช่เรื่องแท้จริงของศาสนา เป็นแต่เปลือกพระศาสนาเท่านั้น ถึงแม้ว่าเปลือกเป็นสิ่งจำเป็นจักต้องมี แต่ถ้ามันมากเกินไปก็ไม่เหมาะเหมือนกัน กินผลไม้เราจักกินทั้งเปลือกไม่ได้ต้องเอาเปลือกออกแล้วกินแต่เยื่อในมันจึงจะชอบ การศึกษาให้เข้าใจว่าอะไรเป็นเปลือกเป็นเยื่อ จึงจะเป็นการชอบ

ทุกครั้งที่มีงานศพท่านทั้งหลายคงเคยเห็นพระภิกษุในพุทธ-ศาสนาไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอนั้น ก็อาจเข้าใจไปเสียว่าเป็นเรื่องของศาสนาที่จักต้องทำเช่นนั้น ข้าพเจ้าได้ศึกษาและสนใจในพุทธศาสนามาก็นานแล้ว ยังไม่เคยพบเรื่องใดอันเกี่ยวด้วยพิธีการศพเลย พบแต่เรื่องแสดงธรรมเทศนาเท่านั้น ทางพุทธศาสนาไม่มีพิธีสวดส่งวิญญาณของผู้ตายหรือพิธีอื่นใดทั้งหมด ท่านผู้อ่านอาจนึกค้านว่าแล้วทำไมพระจึงไปสวดที่หน้าศพเล่า ขอให้เหตุผลดังต่อไปนี้

๑. การสวดอภิธรรมหน้าศพ จงเข้าใจว่ามิใช่เป็นการสวดผีศพเพราะผีก็คือซากของคนตายแล้วถึงสวดก็ไม่เป็นประโยชน์แก่ผีอันมีราคาประดุจท่อนซุง การที่นิมนต์พระไปสวดที่บ้านศพ ก็เพียงเพื่อบรรเทาความเศร้าโศกของเจ้าภาพเท่านั้น เพราะความพลัดพราก

จากของรักของชอบใจเป็นความทุกข์ เรื่องจะดับทุกข์ได้ก็โดยการศึกษาให้รู้ความจริง ของธรรมดา จะรู้ความจริงก็ต้องฟังจากเรื่องพุทธศาสนาแล้วจักดับโศรกได้ นี่เป็นเหตุให้นิมนต์พระไปสวดอภิธรรมหน้าศพ แต่ผู้ฟังส่วนมาก ๙๙% ไม่เข้าใจว่าท่านสวดอะไรจึงมิได้สนใจฟัง เลยกลายเป็นพระสวดผีตามที่พูด พูดกันจริง ๆ ข้าพเจ้าคิดว่าการสวดศพควรมีแต่นิดหน่อย แต่การเทศนาควรมีให้มากเพราะได้รู้ได้เข้าใจเหตุผล ในบางงานพระนั่งสวดอยู่สี่รูป ชาวบ้านนั่งเล่นหมากรุกกันบ้างคุยสนุกกันบ้าง ก็เมื่อเป็นเช่นนี้จักสวดไปทำไม ไม่มีประโยชน์นี่เป็นเหตุผลของการสวดหน้าศพ จำไว้ว่าเพื่อประโยชน์แก่คนเป็น มิใช่คนตาย เราจึงควรกระทำให้ถูกจุดหมาย

๒. แม้พิธีการอื่น ๆ อีกเป็นอันมาก ก็ไม่เคยมีมาแต่ครั้งพุทธกาล เป็นพิธีที่เพิ่มเข้าโดยความต้องการของความอยากได้ลาภบ้างพวกอยากได้เกียรติยศชื่อเสียงบ้าง เรื่องความอยากต่าง ๆ ก็มีมากอันทำความยุ่งยากแก่สังคมมนุษย์อยู่ไม่น้อย อันพิธีการเหล่านี้ ถ้าหากเป็นพุทธบัญญัติในคัมภีร์ แล้วก็ต้องมีเหมือนกันหมดทุกแห่งที่มีพุทธศาสนาแต่พิจรณาดูแล้วไม่เหมือนกันเลย ชาวลังกาทำอย่างหนึ่งพะม่าก็ไปอีกอย่างหนึ่ง ชาวไทยเราอย่างหนึ่ง จีนยิ่งมีพิธีที่มากขึ้นไปอีก ญี่ปุ่นก็ทำไปอีกอย่างหนึ่ง เป็นไปตามความคิดความนิยมของท้องถิ่นของภาษาในถิ่นนั้น ๆ แต่เขาเอานักบวชในศาสนาเข้าไปด้วยเสมอ ก็เพื่อให้พิธีการกลายเป็นศักดิ์สิทธิ์ และติดแบบเป็นธรรมเนียมของชาติเท่านั้น

มีสิ่งที่เหมือนกันในระหว่างชาวพุทธอยู่ก็คือ การบำเพ็ญทาน การรักษาศีล การสดับพระธรรมเทศนาในงานศพเท่านั้น ส่วนพิธีอื่นนอกจากนี้เป็นพิธีของท้องถิ่นเท่านั้น เราอย่ายึดติดกันให้มากเกินไป ทำกันพอดีพองามอย่าให้ถึงขนาดตำน้ำพริกละลายแม่น้ำ หรือคนตายขายคนเป็นกันเลย

ทีนี้เราลองหันไปพิจารณาถึงสมัยอดีตกาลบ้างว่าเขามีพิธีจัดงานศพต่างกันอย่างไร ตามเรื่องที่มีมาในตำนานพระศาสนาอันเกี่ยวกับศพ

๑. งานศพของพระพุทธบิดา ในหนังสือกล่าวว่าเมื่อพระเจ้าสุทโธทนทรงพระประชวร ก็ส่งข่าวไปยังพระพุทธเจ้าว่า ปรารถนาจะฟังธรรม พระพุทธองค์เสด็จมาเยี่ยมเมื่อเห็นว่าอาการมากแล้วคงไม่รอดจากความตายจึงให้ทรงแสดงธรรมให้ฟัง เพื่อให้จิตได้เบิกบานด้วยรสแห่งพระสัทธรรม และพุทธบิดาก็ถึงแก่ความตาย เมื่อตายแล้วพระศาสดาตรัสสั่งพระญาติและสาวกไปจัดที่เผาคือ จัดกองฟืนเท่านั้นแล้วนำศพไปเผาในวันนั้นเอง โดยมิได้มีพิธีการแต่อย่างใดเลย นอกจากสรงน้ำพระศพห่อผ้าขาวใส่ในโลงนำไปเผาเท่านั้น ไม่มีธงหรือเครื่องแห่ ไม่มีการประโคมด้วยดนตรีนานาชนิด ไม่มีการเวียนพระเมรุ(เพราะไม่ได้ทำเมรุ) ไม่มีการทำปราสาทเพื่อเผาไฟ เป็นพิธีเผาอย่างง่ายๆและสิ้นเปลืองน้อยทุกอย่าง เผาแล้วก็ไม่ปรากฏทำอะไรต่อไปอีก น่าจะมีการเก็บกระดูกเอาไปทิ้งน้ำในที่ใดที่หนึ่ง ตามประเพณีพื้นเมืองของอินเดีย

๒. งานศพพระสารีบุตร พระสารีบุตรเป็นมือขวาของพระศาสดา ในการช่วยพระองค์ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลาย เป็นพระสาวกที่ทำงานมากคู่กันกับพระโมคคัลลาน คำสอนที่อยู่ในพระไตรปิฎกเป็นของพระมหาเถรรูปนี้อยู่ไม่น้อย ชีวิตของท่านเป็นตัวอย่างของนักบวชที่ทำประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ครั้นถึงคราวที่ท่านจักตาย ท่านรู้ตัวของท่านเองดีแล้ว จึงไปทูลลาพระศาสดาเพื่อนิพพาน ทรงพระอนุญาตแล้วก็เดินทางไปบ้านเดิมของท่านที่ตำบลนาลันทาเพื่อเทศนาโปรดมารดาผู้ยังมีความเห็นผิดอยู่ และได้นิพพานที่นั่น พวกญาติก็จัดการถวายเพลิงศพอย่างง่ายๆ และเก็บกระดูกห่อผ้าขาวนำไปถวายพระศาสดาที่เวฬุวัน จึงสั่งให้ก่อสถูปไว้ที่ทางสี่แพร่งเพื่อเป็นที่สักการะของประชุมชนต่อไป นี่ก็เป็นงานศพที่ง่ายๆ ไม่มีพิธีอันใดเหมือนกัน

๓. งานพระบรมศพของพระพุทธเจ้า

ในวันที่จักปรินิพพาน พระศาสดาเสด็จเดินทางจากเมืองเวสาลีผ่านหมู่บ้านเป็นลำดับ เพื่อจักไปนิพพานที่เมืองกุสินาราอันเป็นเมืองเล็กๆ เมืองหนึ่ง ก่อนหมดลมหายใจพระอานนท์ได้ทูลถามว่า "เมื่อปรินิพพานแล้วจักปฏิบัติต่อพระสรีระโดยวิธีใด?" ตรัสตอบว่า "ดูก่อนอานนท์! พวกเธอผู้เป็นพระภิกษุบริษัทอย่าขวนขวายเพื่อการบูชาต่อสรีระของเราเลยอานนท์! เราขอเตือนเธอทั้งหลาย จงพยายามทำให้มากในประโยชน์ของเรา (คือ การทำตนให้พ้นจากกิเลส) จงมีความเพียรเป็นเครื่องแผดเผากิเลสบาปธรรมให้เบาไป มุ่งต่อที่สุดทุกข์

โดยเสมอเถิด อานนท์เอ๋ย! "การบูชาต่อสรีระของตถาคตนั้นมันมิใช่เป็นกิจ เป็นหน้าที่ของภิกษุ แต่เป็นหน้าที่ของฆราวาสเขา พวกราชาพราหมณ์ผู้ศรัทธาในเรามีอยู่เขาจักทำเอง หน้าที่โดยตรงของภิกษุ คือ การรีบทำความเพียรเพื่อถึงที่สุดทุกข์แล้วจักได้ช่วยผู้อื่นต่อไป" ข้อความตอนนี้เท่ากับทรงย้ำไว้ให้พวกเราเข้าใจว่า พระมีหน้าที่อย่างไร ? พระศาสดาไม่ทรงชมเชยความฟุ่มเฟือยที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ครั้นปรินิพพานแล้ว พวกมัลล กษัตริย์ผู้ครองเมืองกุสินาราเป็นเจ้าภาพจัดแจงห่อพระศพด้วยผ้าขาว และสำลี ๕๐๐ ชั้น แล้ววางพระศพลงในรางเหล็กที่เต็มไปด้วยน้ำมันหอมปิดฝา เพราะเป็นพระศพของผู้ที่โลกบูชามากจึงช้าอยู่ถึง ๖ วัน พอถึงวันที่ ๗ ก็นำไปถวายพระเพลิงนอกพระนคร นี่เป็นวิธีการเผาศพครั้งกระโน้น

๔. งานศพท่านธัมมปาละ

ท่านธัมมปาละ เป็นลูกหัวปีของตระกูลเหววิตานในเกาะลังกาครอบครัวนี้เป็นผู้มั่งมีมาก ไม่ใช่มีแต่เงินมีคุณงามความดีด้วย บิดามารดาของท่านเป็นผู้รักและนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง เตรียมพร้อมเพื่อเสียสละ พระศาสนาในยุคนั้นกำลังมืดมัว เพราะถูกพวกศาสนาอื่นเบียดเบียน นายธัมมปาละหนุ่มน้อยได้มีใจเสียสละทุกอย่างโดยปฏิญาณตน เป็นพรหมจารีคือบวช แล้วทำงานกู้พระศาสนาโดยการก่อตั้งสมาคมมหาโพธิขึ้น สร้างโรงเรียน สร้างพยาบาล เที่ยวเทศน์สอนคนให้พบแสงสว่างทั้งในลังกา ท่านได้ไปถึงยุโรปและอเมริกา

เพื่อการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า ชื่อเสียงของท่านเป็นที่รู้จักของนักศึกษาทั่วโลก ผลงานที่ท่านทำกว้างใหญ่ไพศาลกว่าของพระเถระของเราสิบรูปรวมกันเข้า โลกได้รู้จักพระพุทธศาสนามากขึ้นเพราะท่านผู้นี้ ท่านเป็นผู้มักน้อยสันโดษ พอใจในสิ่งที่พอยังชีพเท่านั้น ท่านไม่มีอะไรเป็นของท่าน ท่านทำงานเพื่อประชากรของโลก เมื่อร่างกายของท่านแก่ลงแล้วบวชเป็นพระภิกษุ มอบงานให้ผู้อื่นทำต่อไป หันเข้ามาหาความสงบและได้ถึงแก่กรรมที่สารนาถอินเดีย ก่อนตายท่านสั่งไว้ว่า ท่านตายแล้วจงเผาศพอย่างง่าย ๆ ไม่ต้องจ่ายเงินทองให้เสียเปล่า จงเก็บเงินไว้เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากโรคใจเถิด, เมื่อข่าวมรณะของท่านก้องไปทั่วทางวิทยุ โทรเลขแสดงความเสียใจนับจำนวน ๑๐๐ ได้มาถึงสมาคมในวันเผาศพไม่มีพิธีอย่างใดหมด นอกจากเพื่อนฝูง และคนนับถือไปประชุมเผากันอย่างเงียบ ๆ เป็นการไว้อาลัยท่าน อาลัยในผลงานของท่านเท่านั้น ไม่มีการทำอะไรฟุ่มเฟือยไร้สาระเลยสักนิดเดียว แต่งานของท่านยังไม่ตายยังติดอยู่กับโลกนี้เสมอ.

พี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ! ข้าพเจ้าได้นำท่านไปดูงานศพในสมัยก่อนมามากแล้ว จุดหมายก็เพียงเพื่อชี้ชวนท่านทั้งหลายให้ได้รู้ได้เห็นว่าการทำศพของคนที่ฉลาดในเหตุผลนั้น เขาทำกันอย่างไร เขามองเห็นกาลไกลอย่างไร และเป็นการแนะนำให้เข้าใจว่า ประเพณีทำศพนั้นเป็นแต่ประเพณีพื้นบ้านโดยเฉพาะ หาเป็นเรื่องของศาสนาไม่ การมีพระเข้าไปเกี่ยวข้องบ้างนั้น ก็เพื่อระงับความโศกเศร้าของ

เจ้าภาพบ้าง เพื่อแนะนำในทางดี ทางชอบบ้าง เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้อยู่ อันเป็นเหตุมาจากผู้ตายเท่านั้นเมื่อเข้าใจเหตุผลตามเป็นจริง แล้วจักได้พิจารณากันถึงงานศพในสมัยปัจจุบันนี้บ้างว่า เป็นการดีชอบเพียงใด เสียไปเพียงใดบ้าง.

ก่อนที่จักกล่าวต่อไป ขอทำความเข้าใจอีกสักนิดคือ ข้าพเจ้ามิใช่ผู้ทำลายประเพณี แต่ข้าพเจ้าพยายามทำประเพณีให้ดีขึ้นเท่านั้น จึงขอให้ท่านผู้อ่านผู้ฟังคิดให้รอบคอบสักหน่อย แล้วจักเข้าใจเหตุ-ผล อย่าคิดแต่เรื่องร้ายเกินไปก็แล้วกัน กับอีกประการหนึ่งเรื่องที่จักพูดมิใช่เป็นเรื่องของเชียงใหม่โดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องของเมืองไทยทั้งประเทศ มิใช่แต่เป็นเรื่องของพระ แต่รวมทั้งชาวบ้านด้วย มิใช่เป็นเรื่องของคนรวย แต่เป็นเรื่องของคนจนด้วย พูดเพื่อเหตุผลเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติ จึงขอโอกาสพูดกันอย่างตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อม ไม่เกรงใครจักโกรธเคือง เพราะเป็นการพูดด้วยความหวังดีต่อพี่น้องชาวไทยเท่านั้น ในตอนนี้ขอพูดถึงการฌาปนกิจศพนักบวชก่อน

นับตั้งแต่ข้าพเจ้าบวชมา ก็เป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว ได้พบ ได้เห็นพิธีการศพมามาก รวมทั้งได้ไปเทศนาและบังสุกุลมาด้วย อุดมคติของข้าพเจ้า กับเจ้าภาพไม่ค่อยตรงกัน ที่ไม่ตรงกันนั้น คือข้าพเจ้า มุ่งธรรมะ แต่ข้าพเจ้ามุ่งทางโลกเกินไป ทุกครั้งที่เทศน์ก็เลี่ยงไปพูดเรื่องธรรมะ อันเป็นของจริงมากกว่า ที่จะไปนั่งยกย่องผีอยู่บนธรรมาสน์เพราะไม่อยากเทศนายกย่องใคร ในเมื่อผู้นั้นไม่มี

คุณความดีที่ควรจะยกย่องและทุกครั้งที่ไปในงานศพก็สนใจว่าเขาทำบุญกันอย่างไร ? เป็นบุญแท้ที่ตรงไหน ? เขาจ่ายเงินเป็นหรือไม่ ? บาปปนอยู่เท่าไร ? นี้เป็นข้อสังเกตุของข้าพเจ้า ที่มีอยู่เสมอมา ทางแถวใต้พระตายลงและเป็นผู้ใหญ่หน่อย ก็ทำโรงศพ ทำชั้นรองมียอดแบบปราสาทเหมือนกัน แต่ไม่เผา (ถึงไม่เผาเก็บไว้ก็ไม่มีประโยชน์อันใด) มีการฆ่า วัว-ควาย-หมู เพื่อกระเพาะอันไม่รู้จักเต็มของมนุษย์ ในบางแห่งก็มากตัว (ดูเรื่องบาปในบุญในหนังสือพุทธศาสนาปีที่ ๑๖ เล่มหนึ่ง) อันเป็นการผิดหลักพระพุทธศาสนาอย่างร้ายกาจ และงานศพทุกงานพระเป็นผู้จัดเป็นผู้บงการ ทำไมเขาจึงไม่คิดถึงศีลธรรมกันบ้าง นี่หรือเป็นการกระทำของชาวพุทธ นอกจากการฆ่าสัตว์แล้วยังมีการดื่ม การเล่นเต้นร้องต่าง ๆ เป็นภาวะตรงกันข้ามกับงานศพอันเป็นงานเศร้าส่วนการทำบุญที่แท้นั้นน้อยมาก เงินทองเป็นจำนวนมาก ถูกจ่ายในทางไม่สมควร และเราก็ชมกันว่าใหญ่โตคนมากและเป็นเกียรติยศอย่างสูง ถ้าหากพระพุทธองค์ทรงมีอยู่ในสมัยนี้ คงจักตั้งกฎลงไปแล้วว่านั้นมิใช่เป็นการทำศพของชาวพุทธผู้มีเหตุผล อะไรเป็นมูลเหตุของสิ่งเหล่านี้ขอบอกว่า "อวิชชานั่นเองเป็นตัวการ ทำไมเราจึงไม่ทำลายมันเสียบ้างหนอ"

ดังปรากฏมีศพตุ๊หลวงหลายวัด ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเทศนาด้วย ณ วัดแห่งหนึ่งศรัทธานาบุญช่วยกันสร้างปราสาทสิ้นเงิน ๑,๕๐๐ บาท อีกวัดหนึ่งสิ้นไป ๓,๐๐๐ บาท อีกวัดหนึ่งสิ้นไปเกือบ ๕,๐๐๐ บาท

อีกแห่งหนึ่ง ๖,๐๐๐ บาท ข้าพเจ้าสืบว่าเงินนี้ได้มาอย่างไร บางแห่งศรัทธาให้โดยการเรี่ยไร บางแห่งเป็นเงินของท่านผู้ตาย ที่ได้จากการเทศนาบังสุกุล สวดมนต์แล้วเก็บไว้ ๆ จนมีจำนวนถึงหมื่นเศษ แล้วท่านตายไป ชาวบ้านอาจนึกว่าท่านไม่มีเงิน แต่พอตายลง เงินเหลืออยู่มากมายอย่างนี้ แล้วพวกเราก็ชวนกันทำสิ่งที่ว่าบุญและอ้างว่าเป็นความกตัญญูกตเวที การทำบุญ ก็เป็นการดี การแสดงความกตัญญูกตเวที ก็เป็นการดี ขอชมเชย แต่เราไม่มีวิธีทำที่ดีไปกว่านี้อีกแล้วหรือ ประเทศชาติของเราต้องการอะไรบ้าง? ทำไมพวกเราโดยเฉพาะพวกบรรพชิตไม่คำนึงถึงกันบ้าง บ้างก็ว่าเป็นประเพณีบ้านเมือง ใครเป็นผู้สร้างประเพณีนี้ขึ้น? คนมิใช่หรือ เมื่อคนสร้างคนจักแก้เสียบ้างมิได้หรือตัดเสียใหม่ให้เข้ารูปเป็นประโยชน์ขึ้นบ้างมิได้หรือ? ขอบอกว่าทำได้ สมัยนี้พวกเราเปลี่ยนกันมาทุกวัน ของเก่าบางอย่างหายไปบางอย่างมีอยู่ แต่คลุกเคล้าด้วยของใหม่ ภาวะของโลกเป็นเช่นนี้ ประเพณีย่อมมีเกิดมีแปร มีหายไปได้เหมือนกัน สิ่งใดดีเราเอาไว้สิ่งใดหายเราก็ต้องเปลี่ยนเสียบ้าง จึงจะชอบด้วยเหตุผล

ทุกงานศพที่ผ่านมานั้น ถ้าใหญ่มากก็ต้องจ่ายเงินถึง ๓๐,๐๐๐ บาทกว่า ๆ นี่คิดเฉพาะเกี่ยวกับเครื่องประดับตกแต่งและใช้จ่ายในในบริเวณโรงศพยังค่าดอกไม้ไฟอะไรอีกก็ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท เงินทั้งหมดนี้หมดไปเพราะการทำกระดูกคนให้เป็นขี้เถ้าไปเท่านั้นเอง ถ้านึกว่าเงิน ๔๐,๐๐๐ บาทเป็นของมีราคา ลองเอาไปสร้างโรงเรียน

โรงพยาบาลตั้งเป็นทุนอุดหนุนการศึกษาของประเทศชาติจักเป็นประโยชน์มากกว่าหรือไม่ จักเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ดีงามหรือไม่ ขอให้คิดกันดู

ถ้าสมมุติว่าเราเดินไปบนถนน และพบใครคนหนึ่งเป็นคนมีเงินมากชั้นมหาเศรษฐี และเขาเอาเงินของเขามาม้วนบุหรี่สูบ หรืออยากสนุกขึ้นมาก็เอาเงินมาเผาไฟเล่น เราคงนึกว่า นายคนนั้นมีสติไม่สมบูรณ์แน่ๆ ทีเดียว นี่เป็นเรื่องสมมุติของคนๆ เดียว ทีนี้เรามาคิดถึงพวกเรา ที่เอาเงินหลายหมื่นเผาไฟกันบ้างว่าจักเป็นอย่างไรกัน เราไม่นึกว่าเราไม่ดีแต่เรานึกไปว่าดีกันหมด เรื่องมันถึงไปกันใหญ่โต ทำไมเราจึงไม่คิดกันบ้างหนอ ?

ข้าพเจ้าคิดว่า ในงานศพของพระนั้น ถึงเป็นพระธรรมดาสามัญก็ทำง่าย ๆ คือตายเช้าก็เผาเย็นเป็นพอแล้ว ถ้าศรัทธานาบุญจักร่วมการกุศลก็เอาเงินนั้นสมทบทุนการศึกษา หรืออะไรอันจักเป็นประโยชน์ใช้จ่ายแต่ที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น ควรช่วยกันสร้างสิ่งที่ดีกันมากกว่า ที่วัดแห่งหนึ่งมีตุหลวงตายลงรูปหนึ่ง ท่านมีเงินเหลือใช้ถึงหมื่นเศษ (เป็นพระไม่น่าจะมีมากอย่างนี้) เงินนั้นกับเงินศรัทธาหายเป็นเถ้าถ่านไปหมด ข้างวัดไม่มีโรงเรียนเด็ก ถ้าสร้างโรงเรียนก็ดูเหมือนจักได้ แต่เราไม่ทำกัน นี่เรียกว่าใช้เงินไม่เป็น ไม่สมกับชาวพุทธ ขอให้ช่วยกันแก้ไขบ้างเถิด

ถ้าเป็นพระผู้ใหญ่เราควรเก็บศพไว้อย่างมากสัก ๗ วัน (ถ้าจำเป็นต้องเก็บ) ออกบัตรเชิญบำเพ็ญกุศล ในวันที่ ๖ มีเทศน์ ๆ

ปาฐกถา, แล้วรวมเงินที่ผู้มีศรัทธาบริจาคแบ่งเป็นกองการกุศลสองส่วน คือบำรุงพระศาสนา ๑ ส่วน บำรุงสาธารณกุศล ๑ ส่วน พระที่มีมาในงานทุกรูปมาเสียสละกันทั้งนั้น ผู้เทศน์ก็ดี สวดก็ดีสละเป็นกองกลางหมด อาหารการบริโภคไม่ควรจ่ายมากนัก ทำให้สิ้นที่สุดคืนเดียวเสร็จงานไม่ต้องสร้างปราสาทไม่ต้องลากไปเผาที่อื่น เผาในวัดก็ได้ไม่ขัด แต่ต้องเผาในเวลา ๒๔ น. ล่วงแล้ว ทำให้เรียบร้อยก่อนจุดไฟเผา ให้มีการพูดให้ประชาชนฟังเป็นการเตือนไม่ให้ประมาท ให้ทำเป็นระเบียบเป็นการฝึกหัดให้มีวัฒนธรรมไปด้วย ในงานศพไม่มีการออกร้าน ไม่มีมหรสพทุกชนิด มีการแสดงธรรมสนทนาธรรม และสวดมนต์ภาวนาแทน ถ้ามีของแจกโดยมีผู้ศรัทธาก็ควรแจกหนังสือที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษา เผาศพแล้วประกาศให้ประชาชนทราบถึงจำนวนเงินที่เขาบริจาค และบอกด้วยว่าเราไปสร้างอะไรที่ไหน เป็นการเร้าคนให้ทำดีต่อไป สิ่งใดเป็นของฟุ่มเฟือยเช่นดอกไม้ไฟเป็นต้น เป็นการหมดเปลืองโดยไม่มีประโยชน์ ควรเอาออกเสียดีกว่า งานศพก็ให้เป็นงานศพจริง ๆ เสร็จการเผาแล้วควรมีพิธีไว้อาลัยสักครั้งหนึ่ง ถ้าผู้ตายมีความดีพอที่คนจักกล่าวถึงควรทำสำหรับผู้ที่ทำประโยชน์แก่มนุษย์มากจริง ๆ จึงทำ ถ้าเป็นเช่นนี้ความหมดเปลืองก็น้อยและเป็นการชอบด้วยเหตุผลดีกว่า

เรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรในท้านองนี้ ความสำคัญก็อยู่ที่ผู้มีหน้าที่นำชาวบ้านให้ตื่นตัว ควรพูดให้เข้าใจเหตุผล เดี๋ยวนี้ชาวบ้านเป็นผู้ตื่นตัวในเหตุผลขึ้นมากแล้ว พูดให้เขาเข้าใจ เขาก็ไม่ด่า

ดอก ขอให้พวกผู้นำเห็นดีก่อนเถิด ผู้ตามก็ไปกันได้เท่านั้น วิธีที่จักทำคนให้ฉลาด ในเหตุผลมีประการใดบ้างก็ควรทำ ไม่ใช่คนตาบอดจูงคนตาบอดเสมอไป โดยเฉพาะท่านผู้ใหญ่ที่มีชีวิตอยู่นั้น ถ้าท่านมีรายได้มีเงินโดยทางใดก็ตาม ขอกรุณาลดความเห็นแก่ตัวออกเสียสละออกสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณกุศลเสียบ้าง ดีกว่าที่จักเก็บไว้เพื่อศพของตน เพราะเคยสอนผู้อื่นว่าบุญนั้น ควรทำเสียในเมื่อมีชีวิตอย่าหวังน้ำบ่อหน้าตายแล้วทำไม่ได้ พวกศรัทธาจึงได้ทำบุญกันใหญ่พวกพระเจ้าได้รับประทานจากเขาแล้วอย่านำมาเก็บไว้หรือจ่ายในทางไม่ได้เป็นประโยชน์ จงพยายามทำประโยชน์เสียดีกว่า ทั้งจะเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนด้วย ควรได้รับความชมเชยว่าเป็นผู้สมควรแก่การกราบไหว้ของชาวโลก และก่อนจักตายควรสั่งลูกศิษย์ ทำนองเดียวกับท่านธัมมปาละบ้างจะดีไม่น้อยทีเดียว คำว่าเกียรติยศนั้น ขอให้หมายถึงความที่ดีเป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยจึงจะชอบด้วยวิธีการณ์

พวกนักบวช พยายามช่วยกันสร้างทั้งฝ่ายรูปและนามแก่ประชาชนแล้ว บ้านนี้จะมีอะไรดี ๆ หลายประการแล้ว การให้คือการรับ ไม่ให้คือไม่รับ ให้มากยิ่งได้มากขึ้น จึงควรพอใจในการให้กันเถิด อย่าเก็บไว้เพื่อส่วนตัวกันเลย

ส่วนเรื่องงานศพชาวบ้านก็เช่นเดียวกัน ควรตัดให้สั้นที่สุดอย่าให้มากเรื่องนัก การบำเพ็ญกุศล ควรทำโดยการเสียสละเป็นก้อนดีกว่าสละเป็นปลีกย่อย คือควรที่เราจักพิจารณาดูว่า เพื่อเป็น

ที่ระลึกแก่มารดาบิดาของเรา เราจักทำอะไรตามจำนวนเงินที่จัดอำนวยให้ สมมุติว่าท่านจักจ่ายในงานศพสัก ๕,๐๐๐ บาท ก็ควรพิจารณาดูว่าควรจะทำอะไร รอบ ๆ บ้านของท่านในวัดมีกุฏิ มีศาลา มีวิหารเต็มแล้ว พระอยู่กันกี่รูป ๆ เดียว มองที่อื่นต่อไป วัดใดมีพระมาก มีการศึกษาธรรมหรือเปล่า หรืออยู่กันอย่างเกียจคร้าน วัดใดมีพระมากมีการศึกษาอบรมปฏิบัติดี ก็ควรสละส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนการศึกษา ไม่เฉพาะท่านรูปใด แต่ถวายเป็นกองกลาง โดยนิมนต์พระวัดนั้นมารับรูปเดียวแทนพระสงฆ์ ส่วนเงินนอกนี้ควรบริจาคช่วยในสาธารณกุศล เช่น โรงพยาบาล, โรงเรียน, สะพาน, บ่อน้ำ, อันเป็นสาธารณูปโภคก็จักเป็นการช่วยจ่ายเงินในทางที่ถูกได้ ถ้าเราถวายพระจำนวนมากองค์จริง แต่องค์ละไม่กี่บาทก็ทำประโยชน์อะไรไม่ได้ จึงควรเปลี่ยนวิธีการณ์กันบ้าง

ส่วนการเลี้ยงดูปูเสื่อกันนั้นไม่น่าจะทำในงานศพเลย ยิ่งการเลี้ยงของเมาควรห้ามเด็ดขาด ดนตรีปี่พาทย์ไม่จำเป็นต้องมี ให้เป็นงานศพที่สั้นง่าย แต่เป็นประโยชน์มากดีกว่า การสิ้นเปลืองก็น้อยกว่า ถ้าน้อยและมีประโยชน์ก็น่าชมเชยมาก แต่กลวงในก็น่าติอยู่เหมือนกัน ควรนึกไว้เสมอว่างานศพเป็นงานที่เราทำดีเพื่อผู้ตาย มิใช่งานที่ยกศพนั้นเป็นเหตุโฆษณาหาเงินมาสนุกกัน แล้วไม่มีอะไรเหลือ ทำงานกันตั้งปี แต่มันกลายเป็นเถ้าถ่านในเวลา ๕ นาทีเท่านั้น คิดแล้วน่าสลดใจมาก เงินหมื่นบาทกลายเป็นของสูญไป

ชั่วพริบตา ความใหญ่โตของเครื่องประดับ ความสว่างของดอกไม้ไฟ เสียงกลองฆ้องที่แข่งกันกับเสียงธรรมะนั้นสามวันก็ลืมหมดไม่มีใครคำนึงถึงอีกต่อไป

แต่ถ้าเราเก็บเงินนี้โดยเผาศพง่าย ๆ ไม่หลงในยศเกินไปแล้ว เอาไปสร้างโรงพยาบาลของสงฆ์มันจักเหลืออยู่เป็นอนุสรณ์แห่งความมีเหตุผลและรอบคอบ ประเทศไทยยังต้องการโรงพยาบาลสำหรับพระโดยเฉพาะ จึงขอวิงวอนพระคุณเจ้าทั้งหลายจงมีใจเสียสละ ถ้าท่านเก็บเงินไว้สำหรับตัวท่านมักจักสูญเปล่า ให้เขาทำประโยชน์จักไม่สูญ เรื่องสรีระศพนั้นอย่าคิดถึงเลย ไม่มีใครเมินเฉยดอก มันเหม็น จงทำสิ่งที่ท่านมีให้เป็นประโยชน์กันเถิดพี่น้องชาวพุทธบุตรทั้งหลาย

ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนี้มาก็ยาวพอแล้ว หวังว่าพี่น้องทั้งหลายคงรับฟังด้วยไมตรี และคิดค้นหาเหตุผลโดยทางที่ชอบธรรม อันจักนำให้เกิดประโยชน์แก่ตนและผู้อื่นโดยทางที่ดีตามหลักแห่งพุทธ-ศาสนา อันเป็นคู่กันกับชาติไทย เป็นมิ่งขวัญของความสงบสุขของโลก.

วิธีสมาทาน

และ

ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

ของ

พระราชสิทธิมุนี (ชาตก ป. ๙)

พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ

วิธีสมาทาน

ผู้ที่จะสมาทานพระกรรมฐาน พึงปฏิบัติดังต่อไปนี้ :—

๑. ถวายสักการะต่อพระอาจารย์ ผู้ให้พระกรรมฐาน

๒. จุดธูป เทียน บูชาพระรัตนตรัย

๓. ถ้าเป็นพระ ให้แสดงอาบัติก่อน ถ้าเป็นอุบาสก อุบาสิกา ให้สมาทานศีลก่อน

๔. มอบกายถวายชีวิตต่อพระรัตนตรัย

"อิมาหํ ภควา อตฺตภาวํ ตุมฺหากํ ปริจฺจชามิ"

ข้าแต่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์ขอมอบกายถวายชีวิตต่อพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

๕. มอบกายถวายตัวต่อพระอาจารย์

"อิมาหํ อาจาริย อตฺตภาวํ ตุมฺหากํ ปริจฺจชามิ"

ข้าแต่พระอาจารย์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอมอบกายถวายตัวต่อครูบาอาจารย์ เพื่อเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

๖. ขอพระกรรมฐาน

"นิพฺพานสฺส เม ภนฺเต สจฺฉิกรณตฺถายะ กมฺมฏฺฐานํ เทหิ"

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ขอท่านจงให้กรรมฐานแก่ข้าพเจ้า เพื่อทำให้แจ้งซึ่ง มรรค ผล นิพพานต่อไป

๗. แผ่เมตตา

"อหํ สุขิโต โหมิ"

ขอให้ข้าพเจ้าถึงสุข ปราศจากทุกข์ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มีความลำบาก ไม่มีความเดือดร้อน ขอให้มีความสุขรักษาตนอยู่เถิด

"สพฺเพ สตฺตา สุขิตา โหนฺตุ"

ขอให้สัตว์ทั้งหลายทุกตัวตน ตลอดเทพบุตรเทพธิดาทุกองค์ พระภิกษุสามเณรและผู้ปฏิบัติธรรมทุก ๆ ท่าน จงเป็นผู้ถึงสุข ปราศจากทุกข์ ไม่มีเวร ไม่มีภัย ไม่มีความลำบาก ไม่มีความเดือดร้อน ขอให้มีความสุขรักษาตนอยู่เถิด

๘. เจริญมรณานุสสติ

"อทฺธุวํ เม ชีวิตํ"

ชีวิตของเราไม่แน่นอน ความตายของเราแน่นอน เราต้องตายแน่ เพราะว่าชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด เป็นโชคอันดี ที่

เราได้เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในโอกาสบัดนี้ ไม่เสียทีที่ได้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

๙. ตั้งสัจจอธิษฐาน และปฏิญาณตนต่อพระรัตนตรัย ต่อครูบาอาจารย์

"เย เนว ยนฺติ นิพฺพานํ"

พระพุทธเจ้า และเหล่าพระสาวก ได้ดำเนินไปสู่พระนิพพานด้วยหนทางเส้นนี้ ข้าพเจ้าขอตั้งสัจจอธิษฐานปฏิญาณตนต่อพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ว่า

"ตั้งแต่นี้ต่อไป ข้าพเจ้าจะตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติจริง ๆ เพื่อให้ได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน เจริญรอยตามพระองค์ท่าน

อิมาย ธมฺมานุธมฺมปฏิปตฺติยา รตนตฺตยํ ปูเชมิ

ข้าพเจ้าขอบูชาพระรัตนตรัย ด้วยการปฏิบัติธรรมสมควรแก่มรรค ผล นิพพานนี้ ด้วยสัจจวาจาที่กล่าวอ้างมานี้ขอให้ข้าพเจ้าได้บรรลุมรรค ผล นิพพานด้วยเทอญ.

๑๐. สวดพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ

วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน

พระอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานพึงปฏิบัติดังนี้ :-

๑. **วันแรก** ให้กรรมฐานไปปฏิบัติ ๕ ข้อ คือ

๑. เดินจงกรม

เวลาเดินให้ทอดตาไปประมาณ ๔ ศอก สติจับอยู่ที่เท้า เดินช้า ๆ เวลายกเท้าขวา ภาวนาว่า "ขวา ย่าง หนอ" ขณะที่ใจนึกว่า

ขวา ต้องยกเท้าขวาขึ้นทันที เท้าที่ยกกับใจนึกต้องให้พร้อมกัน ขณะว่า **ย่าง** ต้องเคลื่อนเท้าไปพร้อมกัน ขณะว่า **หนอ** เท้าต้องลงถึงพื้นพร้อมกัน เวลายกเท้าซ้ายก็เหมือนกัน ภาวนาว่า "**ซ้าย ย่างหนอ**" ปฏิบัติเหมือนกันกับ ขวาย่างหนอ

สันเท้ากับปลายเท้าห่างกันประมาณคืบหนึ่งเป็นอย่างมาก เมื่อเดินสุดเสื่อ หรือสุดถนน หรือสุดสถานที่ ให้เอาเท้าเคียงกันแล้วหยุดยืนภาวนาว่า **ยืนหนอ ยืนหนอ ยืนหนอ** ช้าๆสัก ๓ ครั้ง หรือ ๔ ครั้ง ขณะนั้นให้สติอยู่ที่ร่างกาย อย่าให้ออกไปนอกกาย แล้วกลับ จะกลับข้างขวาหรือข้างซ้ายก็ได้ เวลากลับ สันเท้าอยู่กับพื้น ยกปลายเท้าข้างที่จะกลับแล้วภาวนาว่า "**กลับหนอ**" พร้อมกันกับหมุนเท้าไป ส่วนเท้าอีกข้างหนึ่ง ให้ยกขึ้นแล้วหมุนไปตามโดยภาวนาว่า "**กลับหนอ ๆ**" เช่นเดียวกัน ให้หมุนเวียนไปอย่างนี้จนกว่าจะได้ที่ที่ตนต้องการ แล้วยืนภาวนาว่า **ยืนหนอ ยืนหนอ ยืนหนอ** ๓ ครั้ง หรือ ๔ ครั้ง แล้วเดินจงกรม **ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ** ต่อไป

ให้เดินกลับไปกลับมาอยู่อย่างนี้ ประมาณ ๓๐ นาที เป็นอย่างต่ำ ๑ ชั่วโมงเป็นอย่างสูง

๒. นั่ง

ให้เตรียมจัดอาสนะสำหรับนั่งไว้ก่อน เวลานั่งให้ค่อยๆย่อตัวลง พร้อมกับภาวนาว่า "**นั่งหนอ ๆ**" ให้ภาวนาอย่างนี้เรื่อยไปจนกว่าจะนั่งเสร็จเรียบร้อย

วิธีนั่ง นั้น ให้นั่ง **ขัดสมาธิ** คือขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งตัวให้ตรง แต่จะนั่งเก้าอี้หรือนั่งพับเพียบก็ได้

นั่งเรียบร้อยแล้วให้หลับตา เอาสติมาจับอยู่ที่ท้อง พองยุบ เวลาหายใจเข้าท้องพอง ให้ภาวนาว่า **พองหนอ** ใจที่นึกกับท้องที่พองต้องให้ทันกัน อย่าให้ก่อนหรือหลังกัน เวลาหายใจออกท้องยุบ ให้ภาวนาว่า **ยุบหนอ** ใจที่นึกกับท้องที่ยุบต้องให้ทันกัน อย่าให้ก่อนหรือหลังกัน

ข้อสำคัญ ให้สติจับอยู่ที่อาการท้องพองยุบเท่านั้น อย่าไปดูลมที่จมูกและอย่าตะเบ็งท้อง ให้นั่งภาวนาอย่างนี้ตลอดไป อย่างต่ำประมาณ ๓๐ นาที อย่างสูงประมาณ ๑ ชั่วโมง

๓. เวทนา

ในขณะที่นั่งอยู่นั้น ถ้ามีเวทนา คือ ความเจ็บ ปวด เมื่อย คัน เป็นต้น เกิดขึ้น ให้ปล่อยพองยุบ แล้วเอาสติไปกำหนดที่เจ็บหรือปวด เมื่อย คันนั้น พร้อมกับภาวนาว่า **เจ็บหนอ ๆ** หรือ **คันหนอ ๆ** สุดแต่เวทนาจะเกิดขึ้น

เมื่อเวทนาหายแล้ว ให้เอาสติไปกำหนดที่ท้องว่า **พองหนอ ยุบหนอ** ต่อไปอีกจนกว่าจะครบกำหนด

๔. จิต

ในเวลาที่นั่งอยู่นั้น ถ้าจิตคิดถึงบ้าน ถึงทรัพย์สมบัติ หรือกิจการงานต่าง ๆ ให้เอาสติปักลงไปที่หัวใจ พร้อมกับภาวนาว่า

คิดหนอ ๆ จนกว่าจะหยุดคิด เมื่อหยุดคิดแล้วให้กลับไปกำหนดพองยุบต่อไปอีก

แม้ดีใจ เสียใจ โกรธ เป็นต้น ก็ให้กำหนดเช่นกัน คือ ถ้าดีใจก็กำหนดว่า **ดีใจหนอ** ๆ ถ้าเสียใจให้กำหนดว่า **เสียใจหนอ** ๆ ถ้าโกรธให้กำหนดว่า **โกรธหนอ** ๆ เป็นต้น

๕. นอน

เวลานอน ให้ค่อย ๆ เอนลง พร้อมกับภาวนาตามไปว่า **นอนหนอ** ๆ จนกว่าจะนอนเรียบร้อย ขณะนั้นให้สติจับอยู่กับอาการเคลื่อนไหวของร่างกาย เมื่อนอนเรียบร้อยแล้ว ให้เอาสติมาไว้ที่ท้อง พร้อมกับภาวนาว่า **พองหนอ ยุบหนอ** ต่อไป ให้คอยสังเกตให้ดีว่า จะหลับไปตอนพองหรือตอนยุบ

วันแรกให้ปฏิบัติเพียงเท่านี้ วันต่อไปให้ไปส่งอารมณ์กับพระอาจารย์

วันที่ ๒ ให้เพิ่มบทเรียน ๑ บท คือ กำหนดต้นจิต

เมื่อโยคีมาส่งอารมณ์ พระอาจารย์ต้องถามให้ละเอียด นับแต่การเดิน การนั่ง เวทนา จิต และนอน แล้วถามสภาวะต่อไป เสร็จแล้วเพิ่มบทเรียน

การเพิ่มบทเรียน นี้ คือให้กำหนดต้นจิต ต้นจิตได้แก่ความอยากนั่นเอง เช่น อยากลุก อยากยืน อยากเดิน อยากนั่ง อยากนอน อยากถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เป็นต้น

เวลาจะลุก ให้เอาสติปักลงไปที่หัวใจ ภาวนาว่า **อยากลุกหนอ ๆ** เวลาลุก ให้ภาวนาว่า **ลุกหนอ ๆ ๆ**

เวลาจะเดิน ให้ภาวนาว่า **อยากเดินหนอ ๆ ๆ** เวลาเดินให้ภาวนาว่า **ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ** ดังนี้

หมายเหตุ ข้อสำคัญเราจะทำอะไรทุกอย่าง ให้กำหนดต้นจิตทุก ๆ ครั้ง เช่นเวลาจะรับประทานให้ภาวนาว่า "**อยากหนอ ๆ ๆ**" เวลารับประทานให้ภาวนาว่า "**รับประทานหนอ ๆ**" เป็นต้น

๓. **วันที่ ๓ หรือ วันที่ ๔–๕** ให้เพิ่มบทเรียนอีก

การเพิ่มบทเรียนในวันนี้ คือเพิ่มการกำหนดทวาร ๕ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย มีวิธีปฏิบัติดังนี้ คือ

๑. เวลาตาเห็นรูป ให้กำหนดว่า **เห็นหนอ ๆ** ตั้งสติไว้ที่ตา

๒. เวลาหูได้ยินเสียง ให้กำหนดว่า **ได้ยินหนอ ๆ** ตั้งสติไว้ที่หู

๓. เวลาจมูกได้กลิ่น ให้กำหนดว่า **กลิ่นหนอ ๆ** ตั้งสติไว้ที่จมูก

๔. เวลาลิ้นได้รส ให้กำหนดว่า **รสหนอ ๆ** ตั้งสติไว้ที่ลิ้น

๕. เวลากายถูก เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ให้กำหนดว่า **ถูกหนอ ๆ** ตั้งสติไว้ตรงที่ถูก

๔. **วันต่อไป** เมื่อญาณที่ ๑–๒ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก ๑ บท คือ เพิ่มเดินจงกรมระยะที่ ๒ ว่า "**ยกหนอ เหยียบหนอ**"

๕. **วันต่อไป** เวลากำหนดว่า **ยุบหนอ** นั้น ถ้ารู้สึกว่าทิ้งจังหวะไว้นานนิดหนึ่งท้องจึงพอง ให้เพิ่มนั่งหนอได้

ตอนว่า **นั่งหนอ** นั้น รูปนั่งปรากฏในใจดุจเราส่องกระจกชั่วแวบเดียวเท่านั้น

เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม จะได้วิธีปฏิบัติดังนี้

ก. เวลาเดินได้ ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ

ระยะที่ ๒ ยกหนอ เหยียบหนอ

ข. เวลานั่งได้ ๓ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑–๒ พองหนอ ยุบหนอ

ระยะที่ ๓ พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ

๖. **วันต่อไป** เมื่อญาณที่ ๓ และที่ ๔ เกิดแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก ๑ บท คือ เพิ่มเดินจงกรมระยะที่ ๓ ว่า

ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ

เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม เป็น ๓ ระยะ ดังนี้ คือ

ระยะที่ ๑ ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ เดินประมาณ ๑๐–๒๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐–๒๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐–๒๐ นาที

๗. วันต่อไป เวลากำหนดว่า พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ เมื่อถึงตอนที่ว่านั่งหนอนั้น ถ้ากำหนดว่านั่งหนอแล้ว แต่ยังทิ้งระยะห่างอยู่ คือ ท้องยังไม่พองขึ้น ให้เพิ่มถูกหนอได้อีก แต่ถ้าผู้ใดกำหนดเพียงพองหนอ ยุบหนอ ก็ได้สมาธิดีอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเพิ่มบทเรียนให้แก่ผู้นั้นอีก หรือคนเฒ่าคนแก่ หรือเด็ก ๆ ก็ไม่ควรเพิ่ม เวลาเดินใช้เพียงขวาย่าง ซ้ายย่าง ก็พอแล้ว ถึงเวลานั่งก็ใช้เพียง พองหนอ ยุบหนอ เท่านั้น ถ้าเพิ่มบทเรียนให้มากกว่านั้นจะทำให้ฟั่นเฝือ และไม่ได้ผลดี

เมื่อถูกเพิ่มหนอเข้าไปอีก จะได้วิธีปฏิบัติดังนี้ คือ

พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ

หมายเหตุ คำว่า ถูกหนอ ในที่นี้ หมายเอา ถูกที่ก้นย้อย คือก้นย้อยถูกกับพื้น แล้วเอาสติปักลงไปตรงที่ถูกนั้น

ยุบ นั่ง ถูก ทั้ง ๓ นี้ ต้องให้อยู่ในระยะเดียวกัน เมื่อว่าถูกหนอแล้ว ท้องจึงจะพองขึ้น

๘. เมื่อญาณที่ ๕-๖-๗ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก คือ เพิ่มระยะที่ ๔ ดังนี้คือ :—

ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ

เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม ก็จะได้วิธีปฏิบัติดังนี้ คือ

ระยะที่ ๑ ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๔ ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

๙. เมื่อญาณที่ ๘–๙–๑๐ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก คือ เพิ่มเดินระยะที่ ๕ ดังนี้

ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ

เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม จะได้วิธีปฏิบัติดังนี้ คือ

ระยะที่ ๑ ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๔ ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๕ ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

เมื่อญาณที่ ๑๑ เกิดขึ้นแล้ว ให้เพิ่มบทเรียนอีก คือ เพิ่มระยะที่ ๖ ดังนี้

ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ กดหนอ

เมื่อต่อเข้ากับบทเรียนเดิม จะได้วิธีปฏิบัติดังนี้ คือ

ระยะที่ ๑ ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๒ ยกหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๓ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๔ ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ เหยียบหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๕ ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ระยะที่ ๖ ยกส้นหนอ ยกหนอ ย่างหนอ ลงหนอ ถูกหนอ กดหนอ เดินประมาณ ๑๐ นาที

ถ้ามีเวลามากให้เดินระยะละ ๑๐ นาที รวมเป็น ๑ ชั่วโมง ถ้ามีเวลาน้อย ให้เดินระยะละ ๕ นาที รวมเป็น ๓๐ นาที แล้วจึงนั่ง

ส่วนการนั่งนั้น ให้เพิ่มถูกอีก ๖ แห่ง ดังนี้ คือ

๑. พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ (ถูกก้นย้อยข้างขวา)

๒. พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ (ถูกก้นย้อยข้างซ้าย)

๓. พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ (ถูกเข่าข้างขวา)

๔. พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ (ถูกเข่าข้างซ้าย)

๕. พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ (ถูกตาตุ่มขวา)

๖. พองหนอ ยุบหนอ นั่งหนอ ถูกหนอ (ถูกตาตุ่มซ้าย)

เป็นอันได้ความว่า บทเรียนนี้ครบบริบูรณ์แล้ว ญาณที่ ๑๑ คือสังขารุเปกขาญาณก็แก่กล้าพอสมควร เมื่อญาณที่ ๑๑ นี้ครบองค์คุณ ๖ ประการแล้ว พระอาจารย์ต้องเตือนผู้ปฏิบัติมิให้ประมาท ให้ปฏิบัติเคร่งครัด ระมัดระวังให้มาก เพราะจวนจะได้ผลดีเต็มที่แล้ว

ถ้าผู้ใดไม่ประมาท ผู้นั้นจะได้ผลดีโดยไม่นานเลย ประมาณ ๒–๓ วันเท่านั้น

ถ้าผู้ใดประมาทขาดการกำหนดติดต่อกัน ผู้นั้นจะได้ผลช้า อาจจะละเลยไปถึง ๕ วัน ๗ วัน ๑๕ วัน หรือหนึ่งเดือนหรืออาจจะไม่ได้ผลเลยเป็นได้.

อธิษฐาน

เมื่อผู้ปฏิบัติมีสภาวะปรากฏชัดดีแล้ว พระอาจารย์พึงให้อธิษฐานดังนี้ คือ

วันแรก

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งลง อธิษฐานว่า "ธรรมวิเศษเบื้องสูงที่ยังไม่เกิด ขอจงให้เกิดขึ้นภายใน ๒๔ ชั่วโมง" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติที่บ้านมีเวลาน้อย อธิษฐานว่า "ธรรมเบื้องสูงที่ยังไม่เกิดจงขอเกิดขึ้นภายในชั่วโมงนี้" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป ให้อธิษฐานทุกครั้งที่นั่ง)

วันที่ ๒

ให้เดินจงกรมและนั่ง อธิษฐานว่า "ภายใน ๒๔ ชั่วโมง ขอให้ความเกิดดับเกิดขึ้นให้มาก" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้ปฏิบัติที่บ้านก็ อธิษฐานว่า "ภายในชั่วโมงนี้ ขอให้ความเกิดดับเกิดขึ้นให้มาก" แล้วกำหนดพองยุบ ต่อไป)

วันที่ ๓

ให้เดินจงกรมแล้วนั่ง อธิษฐานว่า "ภายในชั่วโมงนี้ ขอให้ความเกิดดับเกิดขึ้นให้มาก" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้มีเวลาน้อย ก็ให้อธิษฐานว่า " ภายใน ๓๐ – ๑๕ – ๑๐ – ๕ นาที นี้ ขอให้ความเกิดดับเกิดขึ้นให้มาก" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป)

วันที่ ๔

ให้เดินจงกรมแล้วนั่งอธิษฐานว่า "ภายใน ๓๐–๑๕–๑๐–๕ นาที นี้ ขอให้ความเกิดดับ เกิดขึ้นให้มาก" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป (ถ้าผู้มีเวลาน้อย ให้อธิษฐานว่า "ภายในเวลาที่นั่งนี้ ขอให้จิตสงบเงียบไปได้นานประมาณ ๕ นาที" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป)

วันที่ ๕

ให้เดินจงกรมนั่งอธิษฐานว่า "ภายในชั่วโมงนี้ขอให้จิตสงบเงียบไปได้นานประมาณ ๕ นาที" แล้วกำหนดพองยุบต่อไป

วันที่ ๖

ถ้าสงบได้ ๕ นาที วันต่อไปก็ให้อธิษฐานว่า "**ขอให้จิตสงบเงียบไปได้นานประมาณ ๑๐ นาที**" ถ้าได้ ๑๐ นาทีแล้ว ก็ให้อธิษฐานเพิ่มขึ้นไปเป็น ๒๐–๓๐–๔๐–๕๐ นาที จนถึง ๑–๒–๓ ๔–๕–๖ ชั่วโมง เป็นต้น.

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เป็นเรื่องสงบ ไม่ใช่เรื่องยุ่งเย็นใจตลอดเวลา การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นการปฏิบัติธรรมชั้นสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติเพื่อให้พ้นทุกข์ ถึงสันติสุขอย่างแท้จริง

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แพร่การช่าง ถนนเฟื่องนคร พระนคร
นายอำพัน ฉายางกูร ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๐